MELCHIOR WATHELET
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2014. november 20.[1]

C-170/13. sz. ügy

Huawei Technologies Co. Ltd
kontra
ZTE Corp.,
ZTE Deutschland GmbH

(a Landgericht Düsseldorf [Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Verseny — EUMSZ 102. cikk — Erőfölénnyel való visszaélés — Egy szabványosító szervezet által kidolgozott szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja által benyújtott szabadalombitorlási kereset — Kötelezettségvállalás hasznosítási engedélyeknek harmadik személyek számára FRAND-feltételek (Fair, Reasonable and Non-Discriminatory terms), azaz tisztességes, ésszerű és nem diszkriminatív feltételek mellett történő megadására vonatkozóan”

Bevezetés

1. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem, amelyet a Landgericht Düsseldorf (Németország) 2013. április 5-én nyújtott be a Bíróság Hivatalához, az EUMSZ 102. cikk értelmezésére vonatkozik.

2. Az ügy középpontjában egy „szabványosító szervezet által kidolgozott szabványba foglalt alapvető” szabadalom (a továbbiakban: szabványba foglalt alapvető szabadalom) áll, és a Bíróságot először kérték fel arra, hogy elemezze, hogy egy szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja által az e szabványnak megfelelő termékeket gyártó vállalkozás ellen benyújtott szabadalombitorlási kereset piaci erőfölénnyel való visszaélésnek minősül-e, és adott esetben milyen feltételek mellett.

3. Ezt a kérelmet az egyrészről a Huawei Technologies Co. Ltd (a továbbiakban: Huawei), amely a távközlési ágazatban működő világcég (székhelye: Shenzhen [Kína]), másrészről pedig a ZTE Corp. (székhelye: Shenzhen), valamint a ZTE Deutschland GmbH (a továbbiakban: ZTE) (székhelye: Düsseldorf [Németország]) – amelyek egy ugyancsak világméretű, az ugyanezen ágazatban működő vállalatcsoporthoz tartoznak – közötti jogvitában terjesztették elő. Szabadalombitorlási keresetével a Huawei a szabadalombitorlás beszüntetését, az elszámolásra vonatkozó adatok szolgáltatását, a termékek visszavonását, valamint kártérítés megállapítását kéri.

1 — Eredeti nyelv: francia.

4. A szabadalombitorlási kereset az EP 2 090 050 B 1 számon lajstromozott európai szabadalomra vonatkozik, amelynek a Huawei a jogosultja (a továbbiakban: vitatott szabadalom). A Németországi Szövetségi Köztársaság az egyike azon szerződő tagállamoknak, amelyeket e szabadalom megjelölt, amely az Európai Távközlési Szabványügyi Intézet (ETSI)[2] által kidolgozott Long Term Evolution (LTE) szabványba[3] foglalt „alapvető” szabadalomnak minősül, ami azt jelenti, hogy minden olyan személy, aki az LTE-szabványt alkalmazza, szükségszerűen igénybe veszi e szabadalom tartalmát.

5. A vitatott szabadalmat az ETSI felé a Huawei jelentette be 2009. március 4-én, és kötelezettséget vállalt az ETSI felé arra, hogy harmadik személyek számára tisztességes, ésszerű és nem diszkriminatív, ún. FRAND (fair, reasonable and non-discriminatory) feltételek (a továbbiakban: FRAND-feltételek) mellett engedélyezni fogja a hasznosítást.[4]

6. A licenciaszerződés FRAND-feltételek melletti megkötésére irányuló tárgyalások „sikertelenségét”[5] követően a Huawei a kérdést előterjesztő bíróság előtt szabadalombitorlási keresetet nyújtott be a ZTE-vel szemben, amelyben a szabadalombitorlás beszüntetését, az elszámolásra vonatkozó adatok szolgáltatását, a termékek visszavonását, valamint kártérítés megállapítását kérte. A ZTE szerint az abbahagyásra kötelezés iránti ezen igény érvényesítése piaci erőfölénnyel való visszaélésnek minősül, mivel a ZTE kész tárgyalni a hasznosítási engedélyről.

7. A szabványba foglalt alapvető szabadalmak jogosultjainak – akik kötelezettséget vállaltak arra, hogy harmadik személyek számára FRAND-feltételek mellett engedélyezni fogják a hasznosítást – magatartása miatt számos keresetet nyújtottak be több tagállamban és harmadik országokban. E számos keresetből, amelyek nemcsak a versenyjogon, hanem a polgári jogon is alapultak, egymástól eltérő jogi megoldások sokasága, következésképpen jelentős mértékű bizonytalanság származott a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja, illetve azon vállalkozások bizonyos magatartásának jogszerűségét illetően, amelyek egy európai szabványosító szervezet által kidolgozott szabvány alkalmazása során a szabványba foglalt alapvető szabadalom tartalmát igénybe veszik.

8. A kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdésekre tekintettel a jelen indítványban kizárólag a versenyjogra és különösen a piaci erőfölénnyel való visszaélés kérdésére szorítkozom.

9. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az alapügybeli jogvitában szóban forgó problémakört – amely álláspontom szerint lényegében abból ered, hogy maga a FRAND-feltételek fogalma és annak tartalma nem világos – nem lehetne megfelelően vagy akár jobban megoldani más jogágak keretében, vagy a versenyjog eszközeitől eltérő eszközökkel.

10. Ezzel kapcsolatban elegendő kiemelni, hogy a hasznosítás FRAND-feltételek mellett történő engedélyezésére vonatkozó kötelezettségvállalás nem egyenlő egy FRAND-feltételek mellett adott hasznosítási engedéllyel, és nem ad semmilyen iránymutatást sem a FRAND-feltételekkel kapcsolatban, amelyekről főszabály szerint a szóban forgó feleknek kell megállapodniuk.

2 — Az ETSI az 1025/2012 rendelet I. mellékletében foglalt európai szabványosító szervezetek egyike, és annak a Huawei és a ZTE tagjai. A tagokra kötelező egyik dokumentum címe „Az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája”, amelynek 14. cikke megállapítja annak kötelező jellegét az ETSI tagjai számára, a 15. cikk 6. pontja pedig meghatározza a szabadalom „alapvető” jellegét. Az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája az ETSI eljárási szabályainak 6. mellékletében található. Lásd továbbá a jelen indítvány 24. pontját.

3 — Az európai szabványosításról, a 89/686/EGK és a 93/15/EGK tanácsi irányelv, a 94/9/EK, a 94/25/EK, a 95/16/EK, a 97/23/EK, a 98/34/EK, a 2004/22/EK, a 2007/23/EK, a 2009/23/EK és a 2009/105/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 87/95/EGK tanácsi határozat és az 1673/2006/EK európai parlamenti és tanácsi határozat hatályon kívül helyezéséről szóló, 2012. október 25-i 1025/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 316., 12. o.) 2. cikke alkalmazásában „szabványnak” minősül „egy elismert szabványügyi testület által ismételt vagy folyamatos alkalmazás céljára elfogadott műszaki előírás, amelynek betartása nem kötelező […]”. A szabványosítás egyik kulcsfontosságú célja a szabvány lehető legszélesebb körű alkalmazása lehetőségének megteremtése. E lehetőség azonban a szellemi tulajdonjog jogosultjainak kizárólagos jogaival ellentétes lehet.

4 — Lásd az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája 6. cikkének (1) bekezdését. Lásd továbbá a jelen indítvány 23. pontját.

5 — Lásd a jelen indítvány 27. pontját.

11. Amennyiben az engedélyezéshez kapcsolódó FRAND-feltételek kizárólag a felek, illetve adott esetben a polgári bíróságok vagy választottbíróságok hatáskörébe tartoznak, egyértelműnek tűnik számomra, hogy a szóban forgó felek rosszhiszeműségének vagy e téren a tárgyalások megszakadásának kockázatát – legalább részben – el lehetne kerülni vagy mérsékelni lehetne, ha a szabványosító szervezetek minimális feltételeket, keretet vagy „tisztességes magatartási szabályokat" határoznának meg az engedélyezéshez kapcsolódó FRAND-feltételekre vonatkozó tárgyalásokat illetően. Enélkül nemcsak az abbahagyásra kötelezés iránti kereseteket, hanem a piaci erőfölénnyel való visszaélésre vonatkozó szabályokat is – amelyeknek csak végső megoldásként kellene szolgálniuk – tárgyalási érvként vagy nyomásgyakorlási eszközként használja a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja, illetve az a vállalkozás, amely a szabványt használja, és ezen szabványba foglalt alapvető szabadalom tartalmát igénybe veszi.

I – **Jogi háttér**

A – *Az Európai Unió Alapjogi Chartája*

12. Az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) „A vállalkozás szabadsága" című 16. cikkében kimondja:

„A vállalkozás szabadságát, az uniós joggal és a nemzeti jogszabályokkal és gyakorlattal összhangban, el kell ismerni."

13. A Chartának „A tulajdonhoz való jog" című 17. cikke kimondja:

„(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogszerűen szerzett tulajdonát birtokolja, használja, azzal rendelkezzen, és azt örökül hagyja. Tulajdonától senkit sem lehet megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből, a törvényben meghatározott esetekben és feltételekkel, valamint az ezáltal elszenvedett veszteségekért kellő időben fizetett méltányos összegű kártalanítás mellett történik. A tulajdon használatát, az általános érdek által szükségessé tett mértékben, törvénnyel lehet szabályozni.

(2) A szellemi tulajdon védelmet élvez."

14. A Chartának „A hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog" című 47. cikke kimondja:

„Mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, az e cikkben megállapított feltételek mellett joga van a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz.

[…]"

15. A Chartának „A jogok és elvek hatálya és értelmezése" című 52. cikke az (1) bekezdésben előírja:

„Az e Chartában elismert jogok és szabadságok gyakorlása csak a törvény által, és e jogok lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Az arányosság elvére figyelemmel, korlátozásukra csak akkor és annyiban kerülhet sor, ha és amennyiben az elengedhetetlen, és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket vagy mások jogainak és szabadságainak védelmét szolgálja."

B – *A 2004/48/EK irányelv*

16. A szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv[6] az „Ideiglenes és óvintézkedések” című 9. cikkében kimondja:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy a bíróságok a felperes kérelmére:

a) ideiglenes intézkedést rendelhessenek el a feltételezett jogsértő ellen a szellemi tulajdonjogot fenyegető sérelem megakadályozására, [...]

[...]”

17. A 2004/48 irányelv „Kiegészítő intézkedések” című 10. cikke szerint:

„(1) A jogsértésből fakadóan a jogosultat megillető bármely kártérítési igény sérelme nélkül, és bárminemű kártérítés nélkül a tagállamok biztosítják, hogy az illetékes bíróságok a felperes kérelmére elrendelhessék megfelelő intézkedések meghozatalát azon áruk tekintetében, amelyekről megállapították, hogy szellemi tulajdonjogot sértenek, és megfelelő esetben azon anyagok és eszközök tekintetében, amelyeket elsősorban ezen áruk előállítása során használtak. Ezen intézkedések közé tartoznak:a)

a kereskedelmi csatornákból való visszavonás;

b) a kereskedelmi csatornákból való végleges kivonás, vagy

c) a megsemmisítés.

[...]

(3) A kiegészítő intézkedések iránti kérelem elbírálásakor a jogsértés súlya és az elrendelt jogorvoslatok [helyesen: kiegészítő intézkedések] közötti arányosság követelményére, valamint harmadik személyek érdekeire is tekintettel kell lenni.”

18. Ugyanezen irányelv „Bíróság által elrendelt eltiltó határozatok” című 11. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok biztosítják, hogy amennyiben bírósági határozat szellemi tulajdonjog megsértését állapítja meg, a bíróságok a jogsértőt eltiltó határozattal további jogsértéstől eltiltsák. […]”

19. A 2004/48 irányelv „Alternatív intézkedések” című 12. cikke szerint:

„A tagállamok biztosítják, hogy indokolt esetben azon személy kérelmére, akivel szemben az e szakaszban foglalt intézkedések alkalmazhatók, az illetékes bíróságok elrendelhessék pénzbeli kártérítés megfizetését a sértett fél javára az e szakaszban foglalt intézkedések alkalmazása helyett, amennyiben e személy nem szándékosan és nem gondatlanul járt el, az intézkedések végrehajtása számára aránytalan kárt okozna, és a sértett fél javára fizetendő pénzbeli kártérítés ésszerű ellenszolgáltatást biztosít.”

6 — HL L 157., 45. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 2. kötet, 32. o.

20. A 2004/48 irányelv „Kártérítés” című 13. cikke előírja:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy az illetékes bíróságok a sértett fél kérelmére elrendeljék, hogy a jogsértő, aki tudta, vagy kellő gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy jogsértést valósít meg, a jogosult számára a jogsértés folytán elszenvedett tényleges kárnak megfelelő kártérítést fizessen.

A bíróságok a kár megállapításakor:

a) figyelembe vesznek minden megfelelő szempontot, úgymint a kedvezőtlen gazdasági kihatásokat, ideértve a sértett fél elmaradt hasznát, a jogsértő jogtalan gazdagodását, és indokolt esetben a nem tisztán gazdasági tényezőket, mint a jogosultnak a jogsértés által okozott nem vagyoni kárát,

vagy

b) az a) bekezdés alkalmazása helyett a kárt indokolt esetben átalányösszegben állapíthatják meg olyan tényezők alapján, mint legalább azon díjazás vagy jogdíjak összege, amely a jogosultat megillette volna, ha az adott szellemi tulajdonjog felhasználására a jogsértő engedélyt kért volna.

(2) Azokban az esetekben, amelyekben a jogsértő úgy fejtette ki tevékenységét, hogy nem tudta, vagy kellő gondosság mellett nem kellett tudnia, hogy jogsértést valósít meg, a tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy a bíróságok rendeljék el a gazdagodás megtérítését vagy kártérítés fizetését, amelynek összegét előre meghatározhatják.”

C – *Az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája*

21. Az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája 3. cikkének (1) bekezdése szerint ennek a szabványosító szervezetnek a célja olyan szabványok létrehozása, amelyek igazodnak az európai távközlési szektor műszaki céljaihoz, valamint az ETSI, annak tagjai és azon harmadik személyek tekintetében, akik az ETSI szabványait alkalmazzák, annak a kockázatnak a csökkentése, hogy a szabványok előkészítését, elfogadását és alkalmazását megvalósító beruházások elvesszenek amiatt, mert nem áll rendelkezésre az említett szabványok alkalmazása szempontjából alapvető szellemi tulajdon. Ennek érdekében az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikájának a célja az, hogy egyensúlyt teremtsen a távközlés területén a közhasználati célok érdekében történő szabványosítási igények és a szellemi tulajdonjog jogosultjainak jogai között. Az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája 3. cikkének (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a szabványok érvényesítése során a szellemi tulajdonjog jogosultjainak megfelelő és méltányos díjazást kell kapniuk a szellemi tulajdonuk felhasználása esetén.

22. Az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája 4. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy az ETSI valamennyi tagja, különösen egy olyan szabvány kidolgozásának folyamata során, amelynek kidolgozásában részt vesz, meghozza a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az ETSI-t a lehető leghamarabb tájékoztassa a szabványba foglalt alapvető szellemi tulajdonjogairól. Annak a tagnak, aki egy szabvánnyal kapcsolatban műszaki javaslatot nyújt be, az ETSI-t így minden olyan szellemi tulajdonjogról tájékoztatnia kell, amely őt megilleti, és amely a szabványba foglalt alapvető szellemi tulajdonjognak minősülhet a javaslat elfogadása esetén.

23. Az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája 6. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy amikor az ETSI egy szabványba foglalt alapvető szellemi tulajdonjogról kap tájékoztatást, a főigazgatója haladéktalanul felhívja az említett jog jogosultját, hogy három hónapon belül *visszavonhatatlan* kötelezettséget vállaljon arra, hogy készen áll FRAND-feltételek mellett engedélyezni a hasznosítást az említett szellemi tulajdonjogra vonatkozóan. Abban az esetben, ha egyetlen FRAND kötelezettségvállalás sem történt, az ETSI megvizsgálja, hogy a szabvány érintett részeivel kapcsolatos

munkát fel kell-e függeszteni addig, amíg az ügy rendeződik, és/vagy egy releváns szabványt elő lehet-e terjeszteni elfogadásra.[7] Amennyiben a szellemi tulajdonjog jogosultja az említett politika 6. cikke (1) bekezdésének megfelelő FRAND kötelezettségvállalást elutasítja, az ETSI megvizsgálja, hogy van-e alternatív technológia, és amennyiben nincsen, a szóban forgó szabvánnyal kapcsolatos munkát leállítják.[8] Az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája 14. cikkének alkalmazásában az e dokumentum valamely tag általi megsértése a tagnak az ETSI-vel szemben fennálló kötelezettségei megsértését jelenti.

24. Az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája 15. cikke (6) bekezdésének alkalmazásában a szellemi tulajdon különösen akkor minősül „alapvetőnek”, ha műszaki okok miatt nem lehetséges a szabványnak megfelelő termékeket előállítani az említett szellemi tulajdon megsértése nélkül. Az ETSI azonban nem ellenőrzi sem az érvényességét, sem pedig az alapvető jellegét annak a szellemi tulajdonnak, amelyről valamely tagja az ETSI-t tájékoztatta.

25. Az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája nem határozza meg pontosan, hogy mit kell az engedélyezéshez kapcsolódó FRAND-feltételek alatt érteni. A szabadalom jogosultjának és felhasználójának a feladata megállapodni a szabványba foglalt alapvető szabadalom felhasználására[9] vonatkozó szabályok és feltételek tekintetében. Az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája egyébiránt nem tartalmaz arra vonatkozó szabályokat vagy rendelkezéseket sem, hogy hogyan kell a jogvitákat rendezni abban az esetben, ha a felek nem jutnak megállapodásra a konkrét FRAND-feltételekkel kapcsolatban.[10]

II – **Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések**

26. A ZTE Németországban többek között LTE-szoftverrel ellátott bázisállomásokat (a továbbiakban: vitatott kivitelezési formák) kínál és értékesít. A kérdést előterjesztő bíróság szerint a ZTE által kínált és értékesített, vitatott kivitelezési formák egyértelműen az LTE-szoftverhez vannak igazítva és az LTE-szabvány alapján működnek. Mivel a vitatott szabadalom, amelynek jogosultja a Huawei, az LTE-szabványba foglalt alapvető szabadalom, a ZTE automatikusan hasznosítja ezt a szabadalmat.

27. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, hogy 2010. november és 2011. március vége között a Huawei és a ZTE tárgyalásokat folytatott különösen a szabadalombitorlásról és egy licenciaszerződés megkötésének lehetőségéről. A Huawei „meghatározta azt az összeget, amelyet hasznosítási díj címén ésszerűnek ítélt”. A ZTE „keresztengedélyezésre törekedett”. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül az is, hogy 2013. január 30-án a ZTE keresztlicencia-szerződésre vonatkozó ajánlatot tett, és a Huawei számára hasznosítási díj (50 euró) fizetését ajánlotta fel, de azt nem fizette ki. Ezenkívül a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy „[a] felek nem cseréltek licenciaszerződésre vonatkozó konkrét ajánlatot”. 2011. április 28-án a Huawei a kérdést előterjesztő bíróság előtt keresetet nyújtott be, amely a jelen előzetes döntéshozatali eljárás alapja.

7 — Lásd az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája 6. cikkének (3) bekezdését. Az ETSI-nek egy szabvány elfogadására irányuló eljárása a szóban forgó szabvány típusa szerint változik, és azt az ETSI irányelvei határozzák meg. E tekintetben megjegyzem, hogy az ETSI különösen a következőket határozza meg: European Standards (EN) (európai szabványok), ETSI Standards (ES) (ETSI-szabványok) és ETSI Technical Specifications (TS) (az ETSI műszaki előírásai), amelyek esetében a jóváhagyási eljárások jelentős mértékben különböznek.

8 — Lásd az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikájának 8. cikkét.

9 — Az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó, 2013. szeptember 19-i tájékoztatója (a továbbiakban: tájékoztató) 4. cikkének (1) bekezdése szerint a hasznosítási engedélyek megadására vonatkozó különös feltételek és az ahhoz kapcsolódó tárgyalások a vállalkozások közötti kereskedelmi ügynek minősülnek. Következésképpen az ETSI nem hivatott azokat szabályozni. Az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikájával ellentétben, amely az ETSI tagjaira kötelező, a tájékoztató pusztán magyarázó jellegű.

10 — A tájékoztató 4. cikkének (3) bekezdése szerint ugyanis az ETSI tagjainak törekedniük kell a szellemi tulajdonra vonatkozó politika alkalmazásával kapcsolatos valamennyi vita kétoldalú alapon és békés úton történő rendezésére. A tájékoztató 4. cikkének (4) bekezdése szerint az ETSI tagjainak pártatlan és tisztességes tárgyalásos eljárást kell lefolytatniuk a szellemi tulajdonjogaikra vonatkozóan a hasznosítás FRAND-feltételek melletti engedélyezésével kapcsolatos megállapodások megkötése érdekében.

28. A ZTE az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) előtt kifogást nyújtott be a vitatott szabadalom megadása ellen azzal az indokkal, hogy a szabadalom nem volt érvényes. 2013. január 25-i határozatával az ESZH megerősítette a szabadalom érvényességét, és elutasította a ZTE kérelmét. Az e határozat ellen benyújtott kereset elbírálása jelenleg folyamatban van.

29. A kérdést előterjesztő bíróság arra hivatkozik, hogy a vitatott szabadalomnak a ZTE által történő hasznosítása jogtalan. A kérdést előterjesztő bíróság azonban megállapítja, hogy lehetséges a hasznosítási engedély kötelező jellegére hivatkozni az abbahagyásra kötelezés iránti kereset elutasítása érdekében, különösen az EUMSZ 102. cikk alapján, amennyiben megállapítható, hogy az abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítése révén a Huawei visszaél a „*vitathatatlanul fennálló piaci erőfölényével*”. [11]

30. A kérdést előterjesztő bíróság szerint két szempontból lehet meghatározni, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja mikortól kezdődően sérti meg az EUMSZ 102. cikket azáltal, hogy a piaci erőfölényével a szabadalombitorlóval szemben visszaél.

31. Először a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország) 2009. május 6-i Orange Book szabvány ítéletében (KZR 39/06, a továbbiakban: Orange-Book-Standard ítélet) [12] megállapította, hogy a szabadalom jogosultja, aki a szabadalombitorlás abbahagyására kötelezés iránti igényét érvényesíti, miközben az alperes e szabadalom tekintetében igényt tarthat a hasznosítási engedélyre, csak akkor él vissza a piaci erőfölényével, ha a következő feltételek teljesülnek:

„Egyrészről az alperesnek feltétel nélkül kellett a felperes részére felajánlania a licenciaszerződés megkötését (egy ilyen ajánlat nem tartalmazhat különösen egy olyan rendelkezést, amely a hasznosítási engedélyt kizárólag a szabadalombitorlás eseteire korlátozza), amelyet az alperesnek magára nézve kötelezőnek kell tekintenie, és a felperesnek azt el kell fogadnia, amennyiben az elutasítása azzal a következménnyel járna, hogy az alperest méltánytalanul akadályozza, vagy sérti a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvét.

Amennyiben az alperes úgy véli, hogy a felperes által követelt hasznosítási díj összege visszaélésszerűen magas, vagy a felperes megtagadja a hasznosítási díj számszerűsítését, a szerződéses ajánlatot feltétel nélkülinek kell tekinteni, ha az előírja, hogy a felperesnek méltányosan kell megállapítania a hasznosítási díj összegét.

Másfelől, amikor az alperes a szabadalom tárgyát az ajánlatnak a felperes által történő elfogadását megelőzően hasznosítja, tiszteletben kell tartania azokat a kötelezettségeket, amelyek a szabadalom hasznosítása érdekében a jövőbeli licenciaszerződés alapján rá hárulnak. Ez különösen azt foglalja magában, hogy az alperesnek a hasznosítási cselekményeiről el kell számolnia a hátrányos megkülönböztetést nem tartalmazó szerződés feltételeinek megfelelően, és az abból eredő fizetési kötelezettségeinek köteles eleget tenni.

E fizetési kötelezettség végrehajtása során az alperes nem köteles a hasznosítási díjat közvetlenül kifizetnie a felperes részére. Ugyanis az is megengedett számára, hogy a hasznosítási díj összegét valamely Amtsgerichtnél [helyi bíróság] letétbe helyezze.”

11 — Németül: „unstreitig gegebenen marktbeherrschenden Stellung”.

12 — A Bundesgerichtshof indokolása az EK 82. cikken (jelenleg EUMSZ 102. cikk), a versenykorlátozások elleni német törvény (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen) 20. §-ának (1) bekezdésén, valamint a 2002. január 2-án közzétett (BGBl. I, 42. o., 2909.; 2003 I, 738. o.) és a 2013. június 26-i törvény (BGBl. I, 1805. o.) 4. cikkével módosított német polgári törvénykönyv 242. §-án alapul. Ez utóbbi, „Jóhiszemű végrehajtás” című rendelkezés előírja, hogy „[a] kötelezett a szolgáltatást a jóhiszeműség követelményének megfelelően köteles nyújtani, az ügyletek során elfogadott szokásokra tekintettel”.

32. Másodszor a kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy egy a mobiltelefonok piacát érintő szabadalombitorlási eljárás során a Samsung Electronicshoz és társaihoz címzett kifogásközléssel (COMP/C-3/39.939) kapcsolatos sajtóközleményben [13] az Európai Bizottság előzetesen úgy vélte, hogy egy abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítése az EUMSZ 102. cikk alapján jogellenes, amennyiben az ügy egy szabványba foglalt alapvető szabadalomra vonatkozik, a szabadalom jogosultja pedig jelezte egy szabványosító szervezet felé, hogy készen áll FRAND-feltételek mellett engedélyezni a hasznosítást, és maga a szabadalombitorló készen állt egy ilyen engedéllyel kapcsolatos tárgyalásra.

33. Ugyanakkor, amint azt a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, a Bizottság a sajtóközleményében nem ad magyarázatot arra, hogy milyen feltételek mellett lehet megállapítani azt, hogy egy szabadalombitorló kész a tárgyalásra. A Bizottság nem ismétli meg a Bundesgerichtshof által az Orange-Book-Standard ítéletben meghatározott feltételeket sem.

34. A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a Bundesgerichtshof által meghatározott feltételeknek a jelen ügyben történő alkalmazása esetén a ZTE nem tudna érvényesen hivatkozni az engedély kötelező jellegére, ezért a szabadalombitorlási keresetnek helyt kellene adni. A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy ebben az esetben a Huawei nem lenne köteles a ZTE által írásban benyújtott ajánlatok valamelyikét elfogadni a licenciaszerződés megkötése céljából, éspedig két okból, amelyekre a kérdést előterjesztő bíróság rámutat.

35. Először, a ZTE szerződéses ajánlatait elégtelennek kellene tekinteni amiatt, hogy nem „feltétel nélküli” ajánlatokról volt szó a Bundesgerichtshof ítélkezési gyakorlata értelmében, mivel csak azokra a termékekre szorítkoztak, amelyek szabadalombitorlás tárgyát képezik.

36. Másodszor, függetlenül attól a kérdéstől, hogy a hasznosítási díj összegét megfelelően állapították-e meg, a ZTE nem fizette ki a hasznosítási díjnak az általa megállapított összegét (azaz 50 eurót), és semmilyen jel nem utal arra, hogy az Amtsgericht elrendelte volna ennek az összegnek a beszedését annak letétbe helyezése céljából. A kérdést előterjesztő bíróság egyébként arra hivatkozik, hogy a ZTE sem megfelelően, sem pedig teljes körűen nem számolt el a már megtörtént hasznosítási cselekményekről.

37. Ugyanakkor a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy a Bizottság által a sajtóközleményben képviselt álláspont elfogadása esetén a Huaweinek az abbahagyásra kötelezés iránti keresetét el kellene utasítani amiatt, hogy az visszaélést valósít meg. Mivel a Huawei keresete egy szabványba foglalt alapvető szabadalmon alapul, a ZTE köteles azt használni annak érdekében, hogy az LTE-hez igazított vitatott kivitelezési formákat a piacra bevezethesse. Az említett bíróság emlékeztet arra, hogy a Huawei bejelentette az ETSI felé, hogy készen áll arra, hogy harmadik személyek részére engedélyezze a hasznosítást, és arra hivatkozik, hogy a ZTE – legalábbis a releváns időpontban (a szóbeli tárgyalások végén) – „készen állt a tárgyalásra” a Bizottság álláspontja értelmében. Ez a tárgyalásra készen állás mindenestre a ZTE által benyújtott írásos szerződéses ajánlatokból kitűnik (ezek az ajánlatok részben

13 — Lásd a Bizottság 2012. december 21-i IP/12/1448 sajtóközleményét és a Bizottság ugyanezen dátummal ellátott 12/1021 nyilatkozatát (a továbbiakban: sajtóközlemény). 2014. április 29-i határozatával a Bizottság a[z EUMSZ 101.] és [az EUMSZ 102. cikkben] meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) 9. cikke szerinti határozatot hozott a Samsung Electronics és társaival kapcsolatban az általuk felajánlott kötelezettségvállalásokat követően. E rendelet „Kötelezettségvállalások” című 9. cikke az (1) bekezdésében úgy rendelkezik, hogy „[h]a a Bizottság olyan határozatot szándékozik elfogadni, amely a jogsértés befejezését írja elő, és az érintett vállalkozások olyan kötelezettségvállalásokat ajánlanak fel, hogy a Bizottság által számukra az előzetes értékelésben kifejezett elvárásoknak eleget tesznek [helyesen: amelyek a Bizottság előzetes értékelésében velük közölt aggályok eloszlatására alkalmasak], a Bizottság határozatával ezeket a kötelezettségvállalásokat a vállalkozások számára kötelezővé teheti. […]”. 2014. április 29-i határozatával a Bizottság az 1/2003 rendelet 7. cikke szerinti határozatot fogadott el a Motorola Mobility LLC-vel (a továbbiakban: Motorola) szemben, megállapítva különösen az EUMSZ 102. cikk megsértését azt követően, hogy a Motorola abbahagyásra kötelezés iránti igényt érvényesített egy német bíróság előtt az Apple Inc. és társaival szemben egy olyan, szabványba foglalt alapvető szabadalommal kapcsolatban, amelyre nézve a Motorola kötelezettséget vállalt arra, hogy FRAND-feltételek mellett engedélyezni fogja a hasznosítást (AT.39985 ügy).

megismétlik a Huawei ajánlatait). A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a Bizottság álláspontja alapján a tárgyalásra való készen állást nem érinti az a tény, hogy a feleknek nem sikerül megegyezniük sem bizonyos szerződéses kikötések tartalmát, sem pedig különösen a fizetendő hasznosítási díj összegét illetően.

38. E körülmények között a Landgericht Düsseldorf úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Egy szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja, aki egy szabványosító szervezet felé készségét fejezte ki arra, hogy harmadik személyek számára [FRAND] feltételek mellett engedélyezni fogja az alapvető szabadalom hasznosítását, visszaél-e piaci erőfölényével akkor, amikor a szabadalombitorlóval szemben bíróság előtt érvényesíti abbahagyásra kötelezés iránti igényét, annak ellenére, hogy a szabadalombitorló úgy nyilatkozott, hogy kész tárgyalni ilyen hasznosítási engedélyről,

vagy

csak akkor állapítható meg a piaci erőfölénnyel való visszaélés, ha a szabadalombitorló a licenciaszerződés megkötésére irányuló olyan elfogadható, feltétel nélküli ajánlatot terjesztett a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja elé, amelyet a jogosult nem utasíthat el anélkül, hogy ne akadályozná méltánytalanul a szabadalombitorlót, vagy ne sértené a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, és a szabadalombitorló a megadni kért engedély körébe eső, már elvégzett, hasznosításra irányuló cselekmények tekintetében előre teljesíti szerződéses kötelezettségeit?

2) Amennyiben már a szabadalombitorló tárgyalókészsége következtében megállapítható a piaci erőfölénnyel visszaélés:

Az EUMSZ 102. cikk állít-e különös minőségi és/vagy időbeli követelményeket a tárgyalókészséggel szemben? Megállapítható-e ez különösen akkor, ha a szabadalombitorló csupán általános módon (szóban) nyilatkozik arról, hogy kész tárgyalni, vagy a szabadalombitorlónak már tárgyalásokat kell folytatnia, megnevezve például azokat a konkrét feltételeket, amelyek mellett kész megkötni a licenciaszerződést?

3) Amennyiben a piaci erőfölénnyel visszaélés feltétele a licenciaszerződés megkötésére irányuló elfogadható, feltétel nélküli ajánlat előterjesztése:

Az EUMSZ 102. cikk állít-e különös minőségi és/vagy időbeli követelményeket ezen ajánlattal szemben? Tartalmaznia kell az ajánlatnak valamennyi olyan rendelkezést, amelyet általában véve tartalmaznak a szóban forgó műszaki területre vonatkozó licenciaszerződések? Az ajánlatot lehet-e különösen azzal a feltétellel tenni, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalmat ténylegesen használják és/vagy az jogilag érvényesnek bizonyul?

4) Amennyiben a piaci erőfölénnyel visszaélés feltétele az, hogy a szabadalombitorló teljesítse a megadni kért engedélyből fakadó kötelezettségeit:

Az EUMSZ 102. cikk állít-e különös követelményeket ezzel a teljesítésre irányuló cselekménnyel szemben? Nevezetesen köteles-e a szabadalombitorló arra, hogy elszámoljon a korábbi hasznosítási cselekményekkel, és/vagy hasznosítási díjat fizessen? Adott esetben biztosíték nyújtásával is teljesíthető-e a hasznosítási díjak megfizetésére irányuló kötelezettség?

5) A szabadalombitorlásból fakadó egyéb (elszámolási, visszavonási, kártérítési) igények bíróság előtti érvényesítésére is vonatkoznak-e azok a feltételek, amelyek mellett megállapítható a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja általi piaci erőfölénnyel való visszaélés?”

III – **A Bíróság előtti eljárás**

39. A Huawei, a ZTE, a holland és a portugál kormány, valamint a Bizottság nyújtott be írásbeli észrevételeket. A Huawei, a ZTE, a holland és a finn kormány, valamint a Bizottság a 2014. szeptember 11-én tartott tárgyaláson szóbeli észrevételeket adott elő.

IV – **Elemzés**

A – *Előzetes észrevételek*

40. A Bíróságnak azt kell meghatároznia, hogy az olyan szabadalombitorlási kereset, amelyet egy szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja – aki arra vállalt kötelezettséget, hogy FRAND-feltételek mellett engedélyezni fogja a hasznosítást – nyújtott be, piaci erőfölénnyel való visszaélésnek minősül-e, és adott esetben milyen feltételek mellett. A kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdések nem a FRAND engedély különös feltételeire vonatkoznak, amely feltételek a felek, illetve adott esetben a polgári bíróságok és a választottbíróságok hatáskörébe tartoznak, hanem a céljuk inkább a versenyjog tekintetében annak a keretnek a meghatározása, amelyen belül egy szabványba foglalt alapvető szabadalom hasznosításának FRAND-feltételek melletti engedélyezéséről tárgyalni kell.

41. A kérdést előterjesztő bíróság szerint egy szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja a hasznosításra vonatkozó engedélyezéssel kapcsolatos tárgyalások során erőfölényben van az abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítéséhez való joga miatt. Következésképpen biztosítani kell, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja ne állapíthasson meg például túlzott mértékű hasznosítási díjakat, megszegve ezáltal a hasznosítás FRAND-feltételek mellett történő engedélyezésére vonatkozó kötelezettségvállalását, amely magatartást „patent hold-up”-nak minősítették. [14]

42. Ugyanakkor a kérdést előterjesztő bíróság arra is hivatkozik, hogy az abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítéséhez való jog korlátozása jelentős mértékben csökkenti a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának tárgyalási mozgásterét, mivel előfordulhat, hogy nem áll rendelkezésére elegendő nyomásgyakorló eszköz ahhoz, hogy a szabadalombitorlóval egyenjogú tárgyalásokat folytathasson. A kérdést előterjesztő bíróság hozzáteszi, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának tűrnie kell a szabadalmának jogtalan hasznosítását, függetlenül attól a kérdéstől, hogy a licenciaszerződést ténylegesen megkötik-e, és mikor, illetve hogy csak utólag, előre meg nem határozható időpontban tud majd kártérítést kapni, amelynek megállapítása és összege bizonytalan, és ez még akkor is így van, ha a hasznosítási engedéllyel kapcsolatos tárgyalások olyan okokból húzódnak el, amelyek kizárólag a szabadalombitorló felelősségi körébe tartoznak. Ezt a magatartást „patent hold-out”-nak, illetve „reverse patent hold-up”-nak minősítették.

43. Az első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezi, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja, aki egy szabványosító szervezet, jelen esetben az ETSI felé kötelezettséget vállalt arra, hogy harmadik személyek számára FRAND-feltételek mellett engedélyezi a hasznosítást, visszaél-e a piaci erőfölényével akkor, amikor az abbahagyásra kötelezés iránti igényét érvényesíti a szabadalombitorlóval szemben, miközben a szabadalombitorló „készen állt tárgyalni” egy ilyen hasznosítási engedélyről.

14 — A Bizottság szerint „[e]gy hold-up súlyosabb, amikor nagy számú, szabványba foglalt alapvető szabadalmat – amelyek több szabványt lefednek – érvényesítenek egy termékben. Egy ilyen esetben a hasznosítást potenciálisan engedélyezők száma azt eredményezheti, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalmak különböző jogosultjai részére összesen kifizetett hasznosítási díjak túlzott mértékűvé válnak. Ezt a jelenséget »royalty stacking«-nek nevezik”.

44. Ugyanezen kérdés keretében a kérdést előterjesztő bíróság egy második esetet is vázol, amely szerint csak akkor valósul meg piaci erőfölénnyel való visszaélés, ha a szabadalombitorló a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja számára egy feltétel nélküli, elfogadható ajánlatot tett, amelyet a jogosult nem tud anélkül elutasítani, hogy méltánytalanul ne akadályozná a szabadalombitorlót, vagy ne sértené a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvét, illetve ha az engedélyt megelőzően a szabadalombitorló már teljesítette a szerződéses kötelezettségeket a bekövetkezett hasznosítási cselekmények tekintetében.

45. Álláspontom szerint annak érdekében, hogy a kérdést előterjesztő bíróság első kérdésére hasznos és teljes választ lehessen adni, az e bíróság által hivatkozott két esetet együttesen szükséges megvizsgálni.

46. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második, harmadik és negyedik kérdés a szabadalombitorló tárgyalásra való rendelkezésre állásának feltételeiről, valamint az ajánlatának és az őt a megadandó engedély alapján terhelő kötelezettségek végrehajtásának feltételeiről szól. Az ezen kérdésekre adandó válasz nagymértékben függ az első kérdésre adott választól. Az ötödik kérdés az abbahagyásra kötelezés iránti keresettől eltérő keresetekre vonatkozik, amelyekkel a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja rendelkezik a szellemi tulajdonának megvédése érdekében. Mivel a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdések főként az abbahagyásra kötelezés iránti kereset jogszerűségére vonatkoznak, indítványomban erre a keresetre koncentrálok.

B – *A Bundesgerichtshofnak az Orange-Book-Standard ítéletből eredő ítélkezési gyakorlata, valamint a Bizottságnak a Samsung Electronics és társai ügyben kiadott sajtóközleménye*

47. Nyilvánvaló, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által előterjesztett kérdések nagymértékben a Bundesgerichtshof Orange-Book-Standard ítéletén és a Bizottságnak a Samsung Electronics és társai ügyben kiadott sajtóközleményén alapultak.

48. Ezzel az ítélettel kapcsolatban elegendő rámutatni az ezen ügy és az alapeljárásbeli ügy közötti jelentős ténybeli eltérésekre. A vitatott szabadalom egy az LTE-szabványba foglalt alapvető szabadalom, amely az ETSI-n belül a szabványosítási eljárásban részt vevő vállalkozások (köztük a Huawei és a ZTE) között létrejött megállapodásból ered, míg a Bundesgerichtshof előtti Orange-Book-Standard ügyben a szóban forgó szabvány egy *de facto* szabvány volt.[15] Ebből az következik, hogy abban az ügyben semmilyen kötelezettségvállalásra nem került sor a szóban forgó szabadalom jogosultja részéről arra, hogy a hasznosítást FRAND-feltételek mellett engedélyezni fogja. Természetes, hogy ebben az esetben a szabadalom jogosultjának tárgyalási lehetőségei szélesebb körűek, mint egy olyan, szabványba foglalt alapvető szabadalom esetében, amelynek jogosultja egy európai szabványosító szervezet tagja, ahogyan az engedély kérelmezője is, és hogy a részéről egy abbahagyásra kötelezés iránti kereset végül csak akkor minősül visszaélésnek, ha a hasznosítás díja, amelyre igényt tart, túlzott mértékű.

49. Tekintettel erre az alapeljárásbeli ügyhöz képest fennálló jelentős ténybeli eltérésre, álláspontom szerint az említett ítélet analógia útján a jelen ügyben nem alkalmazható.

15 — Egy *de facto* szabvány egy olyan leírás, amelyet rendszerint e leírás széleskörű elfogadását követően a piacon elismernek. Ebben az értelemben lásd a „Szabványosítás és a globális információs társadalom: az európai megközelítés” című, a Tanácshoz és az Európai Parlamenthez intézett bizottsági közleményről az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság által adott vélemény (COM(1996) 359 végleges) 1. cikkének (1) bekezdését.

50. Noha a Samsung Electronics és társai ügyben kiadott sajtóközlemény egy olyan, szabványba foglalt alapvető szabadalomra vonatkozik, amelynek jogosultja egy szabványügyi szervezet felé jelezte, hogy kötelezettséget vállal arra, hogy FRAND-feltételek mellett engedélyezi a hasznosítást, számomra úgy tűnik, hogy pusztán az, hogy a szabadalombitorló készen áll a tárgyalásra,[16] ami túlságosan homályos és nem kötelező erejű, egyáltalán nem lehet elegendő[17] ahhoz, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának az abbahagyásra kötelezés iránti igénye érvényesítéséhez való jogát korlátozza.[18]

51. Álláspontom szerint a jelen ügyben a Bundesgerichtshof Orange-Book-Standard ítélkezési gyakorlatának, illetve a sajtóközleménynek az egyszerű alkalmazása a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja, a szabadalmak tartalmát igénybe vevők, illetve a fogyasztók túlzott mértékű vagy túlzottan alacsony védelmét eredményezné.[19]

52. Szükségesnek tűnik tehát egy középutat találni.

C – *A piaci erőfölény fennállásának vélelmezése*

53. Rá kell mutatni arra, ahogyan azt a Bizottság kiemeli, hogy a kérdést előterjesztő bíróság abból a feltevésből indul ki, hogy a Huawei piaci erőfölénnyel rendelkezik,[20] és nem terjesztett kérdést a Bíróság elé sem az érintett piac meghatározásának feltételeivel,[21] sem pedig a piaci erőfölény megállapításával kapcsolatban.[22]

16 — Előadva szóban, illetve írásban.

17 — A sajtóközlemény, amely csak néhány oldalból áll, semmilyen jogi kötelező erővel nem bír. A Bizottságra nézve nem kötelező, és nem érinti azt az eljárást, amelyre a Bizottság hivatkozik. A célja kizárólag az, hogy tájékoztassa a nyilvánosságot az 1/2003 rendelet szerinti eljárás Samsung Electronicsszal és társaival szemben történő megindításáról. Ezen túlmenően világos – különösen a Bizottságnak a jelen ügyben előterjesztett észrevételeire tekintettel, amelyek sokkal részletesebbek –, hogy a Bizottság a maga részéről úgy véli, hogy sokkal nagyobb súlyú követelményeket kell előírni a szabadalombitorlóra vonatkozóan.

18 — Ahogyan arra a kérdést előterjesztő bíróság rámutatott, „[i]lyen nyilatkozatot minden gond nélkül lehet tenni, az aligha származtat kötelezettséget, bármikor módosítható, visszavonható, és adott esetben később megújítható. Egyébként egy ilyen nyilatkozat nem tartalmaz semmilyen pontosan meghatározott feltételt, így a hasznosítási engedély feltételeinek ismerete szükséges annak meghatározásához, hogy ezek a feltételek tisztességesek, ésszerűek és nem diszkriminatívak-e. Még abban az esetben is, ha egy nyilatkozat tartalmaz a hasznosítási engedélyre vonatkozó konkrét feltételeket, azok komolysága kétségbe vonható. A szabadalombitorló ugyanis ezeket a feltételeket bármikor módosíthatja, visszavonhatja, vagy első ránézésre ésszerűtlen feltételeket ajánlhat”.

19 — Ahogyan arra a ZTE az észrevételeiben hivatkozott, amennyiben csak a feltételezett szabadalombitorló puszta „tárgyalásra készen állására” támaszkodunk, a szabványba foglalt alapvető szabadalom piaci értékéhez képest egyértelműen alacsonyabb ármeghatározásra kerülne sor. Amennyiben ugyanakkor a Bundesgerichtshof Orange-Book-Standard ítélkezési gyakorlatára támaszkodunk, fordított problémával állnánk szemben abban az értelemben, hogy nagyon magas hasznosítási díjak megállapítására kerülne sor (anélkül, hogy az a szerződéskötésnek az EUMSZ 102. cikkel ellentétes módon történő megtagadásának minősülne).

20 — Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban a kérdést előterjesztő bíróság előadja, hogy a Huawei „vitathatatlanul” piaci erőfölénnyel rendelkezik, anélkül hogy további magyarázatot vagy pontosítást adna ezzel a megállapítással kapcsolatban.

21 — Az állandó ítélkezési gyakorlat alapján az érintett piac körülhatárolása alapvető jelentőséggel bír a piaci erőfölény értékelése tekintetében. Lásd: Europemballage és Continental Can kontra Bizottság ítélet (6/72, EU:C:1973:22, 32. pont).

22 — Lásd: United Brands és United Brands Continentaal kontra Bizottság ítélet (27/76, EU:C:1978:22, 65. és 66. pont), Hoffmann-La Roche kontra Bizottság ítélet (85/76, EU:C:1979:36, 38. és 39. pont), valamint legutóbb AstraZeneca kontra Bizottság ítélet (C-457/10. P, EU:C:2012:770, 175. pont), amelyek a piaci erőfölényt úgy határozzák meg, mint „a vállalkozás rendelkezésére álló gazdasági erő[t] […], amely alapján e vállalkozásnak lehetősége van megakadályozni a hatékony verseny fenntartását az érintett piacon azáltal, hogy versenytársaitól, ügyfeleitől és végül a fogyasztóktól jelentős mértékben függetlenül viselkedhet”.

54. A portugál kormány és a Bizottság észrevételeiben a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának esetleges piaci erőfölénnyel való visszaélésére szorítkozott, míg a Huawei,[23] a ZTE[24] és a holland kormány csak szűk körben érintette a piaci erőfölény fennállásának kérdését az észrevételeiben.

55. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróság valamely uniós szöveg értelmezéséről, illetve érvényességéről csak a nemzeti bíróság által elé terjesztett tények alapján határozhat. Továbbá, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések tartalmának megváltoztatása összeegyeztethetetlen lenne az EUMSZ 267. cikkben a Bíróság számára meghatározott hatáskörrel, valamint a Bíróság azon feladatával, hogy biztosítsa, hogy a tagállamok kormányai, valamint az egyéb érdekelt felek az Európai Unió Bírósága alapokmánya 23. cikkének megfelelően benyújthassák észrevételeiket, figyelembe véve, hogy e rendelkezés értelmében csak az előzetes döntéshozatalra utaló határozatot kézbesítik az érdekelt feleknek.[25]

56. A jelen ügyben, miután a kérdést előterjesztő bíróság nem ismerte el az erőfölény fennállásával kapcsolatos kérdésnek sem a szükségességét, sem pedig a jelentőségét, a Bíróság nem végezhet ilyen elemzést.

57. Ugyanakkor rá kell mutatni arra, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában a kérdést előterjesztő bíróság nem fejtette ki, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalom alapügybeli jogosultja tekintetében az erőfölény vitathatatlan fennállását csak azt követően állapította meg, hogy teljes körűen megvizsgálta volna az ügy valamennyi körülményét és konkrét összefüggéseit. A holland kormányhoz hasonlóan úgy vélem, hogy az, hogy egy vállalkozás szabványba foglalt alapvető szabadalommal rendelkezik, nem foglalja magában szükségszerűen azt, hogy erőfölénnyel rendelkezik az EUMSZ 102. cikk értelmében,[26] valamint hogy a nemzeti bíróság feladata megvizsgálni, hogy ez a helyzet ténylegesen fennáll-e az egyes esetekben.[27]

23 — A Huawei szerint a szabványba foglalt alapvető szabadalmak a jogosultjaik számára a kulcsot biztosítják, amely lehetővé teszi számukra, hogy hozzáférjenek annak a technológiának az alkalmazásához, amely a szabvány alapjául szolgál, mivel ezen szabadalmak használata lényegüknél fogva megkerülhetetlen. A Huawei úgy véli, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalmak jogosultjai tehát főszabály szerint ellenőrizhetik a szabvány használatához való hozzáférést. A Huawei arra hivatkozik, hogy ebből ugyanakkor nem szükségszerűen alakul ki erőfölény, különösen akkor, amikor az érintett piacon olyan termékek vannak, amelyek nem vesznek igénybe szabványt, vagy amelyek versengő szabványokhoz kötöttek. A Huawei szerint a szabvány használói, akik maguk is szabványba foglalt alapvető szabadalmakkal rendelkeznek, ezekből a szabadalmakból bizonyos ellensúlyt is nyerhetnek. A Huawei úgy véli, hogy ez tehát bizonyos körülmények között viszonylagossá teheti a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának a helyzetét, akár oly mértékben is, hogy őt az erőfölényétől megfosztja.

24 — A ZTE szerint egy szabványba foglalt alapvető szabadalomra vonatkozó oltalom a termékek olyan típusára terjed ki, amelynek használatát a szabvány szükségszerűen előírja, ezért a szabványnak megfelelő minden termék szükségszerűen sérti a szabadalmat. A ZTE úgy véli, hogy amennyiben a szabványnak meg nem felelő termékeket nem igénylik, a szabványba foglalt alapvető szabadalom a jogosultja számára jogot biztosít arra, hogy a piaci szereplők piacra történő belépéséről és ottmaradásáról döntsön. Ezenkívül a ZTE szerint a szabványba foglalt alapvető szabadalom a jogosultja számára erőfölényt biztosít a szolgáltatási láncban lejjebb lévő szolgáltatások piacán. A ZTE úgy véli továbbá, hogy amennyiben minden, szabványba foglalt alapvető szabadalom számára a technológiák és engedélyek tekintetében egy speciális piacot határozunk meg, a szabványba foglalt (első) alapvető szabadalom jogosultja monopolhelyzetben és következésképpen erőfölényben van a piacon. A ZTE szerint „még egy valamennyi, szabványba foglalt alapvető szabadalomra kiterjedő globális piac esetében is erőfölény állapítható meg a piacon”.

25 — Lásd: Hochtief és Linde-Kca-Dresden ítélet (C-138/08, EU:C:2009:627, 22. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

26 — Az AstraZeneca kontra Bizottság ítélet (EU:C:2012:770) 186. pontjában a Bíróság megállapította, hogy „noha a szellemi tulajdonjogok birtoklása önmagában nem biztosíthat erőfölényt, bizonyos körülmények között mégis alkalmas lehet arra, hogy erőfölényt hozzon létre, különösen azzal, hogy a vállalkozás számára lehetőséget biztosít arra, hogy megakadályozza a hatékony versenyt a piacon”.

27 — A Bizottság az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikkének a horizontális együttműködési megállapodásokra való alkalmazhatóságáról szóló iránymutatásában (HL 2011. C 11., 1. o., 269. pont) megállapítja, hogy „még akkor is, ha egy szabvány létrehozása megteremtheti vagy növelheti a szabványhoz elengedhetetlen szellemitulajdon-jogok birtokosainak piaci erejét, nem létezik arra irányuló vélelem, hogy egy szabványhoz elengedhetetlen szellemitulajdon-jogok birtoklása és gyakorlása egyenlő lenne a piaci erő birtoklásával és gyakorlásával. A piaci erő kérdését csak eseti alapon lehet értékelni”.

58. Mivel az erőfölény fennállásának megállapítása az érintett vállalkozás tekintetében arra vonatkozó különös kötelezettséget eredményez,[28] hogy a vállalkozás magatartásával nem sértheti a hatékony versenyt, ez a megállapítás nem alapulhat feltételezéseken. Amennyiben az, hogy minden olyan személynek, aki egy szabványosító szervezet által megállapított szabványt használ, kötelezően igénybe kell vennie a szabványba foglalt alapvető szabadalom tartalmát, és ezáltal e szabadalom jogosultjától hasznosítási engedélyre van szüksége, e szabadalom jogosultja tekintetében az erőfölény fennállására vonatkozó egyszerű vélelmet eredményezhet, úgy vélem, hogy lehetővé kell tenni e vélelem konkrét és részletes valószínűsítő körülmények alapján való megdöntését.

D – *A piaci erőfölénnyel való visszaélés vagy a technológiai függőséggel való visszaélés*

59. Meg kell jegyezni, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdésekre való válaszadás a versenyjog fényében egyrészről a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultját (Huawei) megillető szellemi tulajdonjog és a bírósághoz fordulás joga, másfelől pedig azon vállalkozási szabadság közötti mérlegelést tesz szükségessé, amellyel a Charta 16. cikke alapján az olyan gazdasági szereplők rendelkeznek, mint az LTE-szabványt alkalmazó vállalkozások (ZTE). Az abbahagyásra kötelezés iránti keresetben meghatározott intézkedés elfogadása ugyanis jelentősen korlátozza ezt a szabadságot,[29] és következésképpen torzíthatja a versenyt.[30]

1. A szellemi tulajdonhoz való jog

60. A Bíróság elé terjesztett iratokból kitűnik, hogy az ETSI felé tett azon kötelezettségvállalása ellenére, hogy harmadik személyek számára FRAND-feltételek mellett engedélyezi a hasznosítást, a Huawei nem mondott le azon jogáról, hogy az abbahagyásra kötelezés iránti igényét érvényesítse olyan személyekkel szemben, akik a vitatott szabadalom tartalmát az engedélye nélkül hasznosítják. Ugyanakkor ebből a kötelezettségvállalásból egyértelműen következik, hogy a Huawei beleegyezik abba,[31] hogy a vitatott szabadalom hasznosítására ne csak azáltal kerüljön sor, hogy azt ő hasznosítja, hanem azáltal is, hogy arra vonatkozóan hasznosítási engedélyeket ad. Ezenkívül a Huawei elfogadja azt, hogy a FRAND-feltételek mellett megállapított hasznosítási díj megfelelő és méltányos kompenzációt jelent az említett szabadalom mások által történő hasznosításáért.

28 — Emlékeztetek arra, hogy az erőfölénnyel rendelkezést az EUMSZ 102. cikk önmagában nem tiltja. Lásd: Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin kontra Bizottság ítélet (322/81, EU:C:1983:313, 57. pont) és Post Danmark ítélet (C-209/10, EU:C:2012:172, 21–23. pont).

29 — Analógia útján lásd: UPC Telekabel Wien ítélet (C-314/12, EU:C:2014:192, 47. és 48. pont). A 2004/48 irányelv 11. cikke alapján a tagállamok kötelesek arra, hogy előírják a nemzeti bíróságaik számára olyan eltiltó határozatok elfogadását, amelyek célja a szellemi tulajdonjognak a bírósági határozat által megállapított megsértésétől való eltiltás. Lásd továbbá ezen irányelv 9. cikkét az ideiglenes és óvintézkedésekről. A szabványnak megfelelő azon termékek és szolgáltatások előállítása és kereskedelmi forgalomba hozatala, amelyek sértik valamely szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának kizárólagos jogait, az eltiltó határozat elfogadását követően tiltott lesz. Az abbahagyásra kötelezés iránti kereset következésképpen egy nagyon erős eszköz, mivel az eltiltó határozat meghozatala egy szabványba foglalt alapvető szabadalommal kapcsolatos szabadalombitorlás miatt e szabadalom bitorlója termékeinek és szolgáltatásainak a szabvány által lefedett piacokról való kizárását eredményezi. Megjegyzem továbbá, hogy még az abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítésének veszélye is módosíthatja a hasznosítási engedéllyel kapcsolatos tárgyalások menetét, és olyan engedélyezési feltételekhez vezethet, amelyek nem FRAND-feltételek. Álláspontom szerint ezek a megfontolások a 2004/48 irányelv 10. cikkében előírt kiegészítő intézkedések esetében is megfelelően alkalmazandóak.

30 — Az EUSZ 3. cikkben meghatározott belső piac az Unió egyik fő célkitűzése, és olyan rendszert foglal magában, amely biztosítja azt, hogy a verseny ne torzuljon. Lásd az EU-Szerződéshez és az EUM-Szerződéshez csatolt, a belső piacról és a versenyről szóló (27.) jegyzőkönyvet.

31 — Ahogyan azt a Bizottság az észrevételeiben megjegyezte.

61. A Huaweihez, a ZTE-hez, a holland és a portugál kormányhoz, valamint a Bizottsághoz hasonlóan úgy vélem, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat alapján egy szellemi tulajdonjoghoz kapcsolódó valamely kizárólagos jog gyakorlása – a jelen esetben nevezetesen az abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítése szabadalombitorlás esetén – önmagában nem jelenthet piaci erőfölénnyel való visszaélést.[32] Ez a jog ugyanis a szabadalom jogosultja számára lényeges eszköz[33] a szellemi tulajdonának érvényre juttatása tekintetében, amelynek védelmét a Charta 17. cikkének (2) bekezdése kifejezetten elismeri.[34]

62. Ebből az következik, hogy a keresetindításhoz való jog minden korlátozása szükségképpen a szellemi tulajdon jelentős korlátozását jelenti, az tehát csak kivételes és pontosan meghatározott körülmények esetén fogadható el.

63. A szellemi tulajdonjog azonban nem abszolút jog. Ekképpen, a joggal való visszaélés említése nélkül, a 2004/48 irányelv (12) preambulumbekezdése kifejti, hogy „[e]z az irányelv nem érintheti a versenyre vonatkozó rendelkezések, így különösen a[z EUMSZ 101.] és [az EUMSZ 102. cikk] alkalmazását. Az ebben az irányelvben foglalt intézkedéseket nem lehet úgy alkalmazni, hogy az a versenyt a Szerződéssel ellentétesen, indokolatlanul korlátozza”. Ebből az következik, hogy az abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítésének joga a szellemi tulajdon védelme érdekében nem abszolút és sérthetetlen jog, annak közérdekből összhangban kell állnia a versenyjogi szabályokkal, amelyeket különösen az EUMSZ 101. és az EUMSZ 102. cikk ír elő.[35] Ezen irányelv 12. cikke előírja például azt, hogy a szellemi tulajdonjog jogosultja részére intézkedés alkalmazása helyett az illetékes bíróságok bizonyos körülmények között pénzbeli kártérítés megfizetését rendelhetik el azon személy kérelmére, akivel szemben ezek az intézkedések alkalmazhatók. Következésképpen az abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítésére vonatkozó jog korlátozását, valamint ennek a jognak pénzbeli kártérítéssel való helyettesítését az említett irányelv egyértelműen előírja.[36]

64. Ezenkívül a szellemi tulajdonjog jogosultja maga is korlátozhatja annak módját, ahogyan ezt a jogot gyakorolja.

32 — Analógia útján lásd: Volvo-ítélet (238/87, EU:C:1988:477, 8. pont), RTE és ITP kontra Bizottság ítélet (C-241/91. P és C-242/91. P, EU:C:1995:98, 33. pont), valamint IMS Health ítélet (C-418/01, EU:C:2004:257, 34. pont).

33 — Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint egy szabadalom alapvető célja, hogy a jogosult számára biztosítsa – a feltaláló kreatív erőfeszítéseinek jutalmazása érdekében – a találmány kizárólagos használatára vonatkozó jogot az ipari termékek gyártása és kereskedelmi forgalomba hozatala céljából, vagy közvetlenül, vagy pedig harmadik személy számára hasznosítási engedélyek megadása révén, valamint *a tiltakozáshoz való jogot valamennyi szabadalombitorlás ellen* (lásd: Centrafarm és de Peijper ítélet, 15/74, EU:C:1974:114, 9. pont, valamint Football Association Premier League és társai ítélet, C-403/08 és C-429/08, EU:C:2011:631, 107. pont).

34 — Ez a lehetőség egy általános megelőző intézkedést is jelent, mivel eltántorít a szabadalombitorlástól.

35 — Analógia útján lásd Cosmas főtanácsnok Masterfoods és HB ügyre vonatkozó indítványának (C-344/98, EU:C:2000:249) 105. pontját, amelyben a főtanácsnok megállapítja, hogy „[n]em vitatom, hogy az [EUMSZ 101. és az EUMSZ 102. cikk] fontos szerepet tölt be a közösségi jogrendben, és a tisztességes verseny biztosítására irányuló közérdeket szolgálja. Következésképpen teljes mértékben érthető, hogy a tulajdonjogot korlátozásoknak kell alávetni az [EUMSZ 101.] és [az EUMSZ 102. cikk] értelmében, amennyiben azok a verseny megőrzése érdekében szükségesek”.

36 — Lásd továbbá a 2004/48 irányelv 3. cikkének (2) bekezdését, amely előírja, hogy „[e]zeknek az intézkedéseknek, eljárásoknak és jogorvoslatoknak ezen túlmenően hatásosnak, arányosnak és elrettentőnek [helyesen: elrettentő hatásúnak] kell lenniük, és úgy kell őket alkalmazni, hogy a jogszerű kereskedelemnek ne állítsanak korlátokat, és hogy az azokkal való visszaélés esetére biztosítékok rendelkezésre álljanak”. A visszaélés fogalmát a 2004/48 irányelv nem határozza meg. Álláspontom szerint azonban ez a fogalom szükségszerűen, de nem kizárólagosan magában foglalja az EUMSZ 101. és az EUMSZ 102. cikk megsértését. Lásd továbbá a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás (ADPIC) 8. cikkének (2) bekezdését, amely úgy rendelkezik, hogy „[a] szellemi tulajdonjogok jogosultjai megfelelő intézkedéseket tehetnek a jogaikkal való visszaélés vagy olyan gyakorlatok megakadályozására, amelyek indokolatlanul korlátozzák a kereskedelmet vagy ellentétesen befolyásolják a nemzetközi technológiaátadást, feltéve hogy ezek az intézkedések összhangban vannak a jelen Megállapodás rendelkezéseivel”.

65. E tekintetben úgy vélem, hogy a Huaweinek az alapügyben azon kötelezettségvállalása, hogy harmadik személyek részére FRAND-feltételek mellett engedélyezi a hasznosítást, részben egy „jog engedélyezéséhez” hasonlít.[37] Ellentétben a kötelező engedélyekkel, amelyeket jogszabály ír elő,[38] a szabadalom jogosultja saját maga dönthet arról, hogy engedélyezi-e harmadik személyek számára, hogy a szabadalma tartalmát bizonyos feltételek mellett igénybe vegyék. Megjegyzem, hogy jog engedélyezése esetén a szabadalom engedélyesével szemben főszabály szerint nem lehet eltiltó határozatot hozni.[39]

2. A bírósághoz fordulás joga

66. A bírósághoz fordulás jogát és a bíróság előtti jogérvényesítés lehetőségét a Charta 47. cikke elismeri. A ZZ-ítélet (C-300/11, EU:C:2013:363) 51. pontjában a Bíróság ugyanakkor megállapította, hogy a Charta 52. cikkének (1) bekezdése elismeri a 47. cikk által kimondott jogok gyakorlásának korlátozásait, kiemelve, hogy – a Charta 47. cikkében biztosított alapvető jog jelentőségére tekintettel – figyelembe kell venni azt, hogy a Charta 52. cikkének (1) bekezdése megköveteli, hogy e jog csak többek között a szóban forgó alapjog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható,[40] és megköveteli továbbá, hogy az arányosság elvére figyelemmel az elengedhetetlen legyen, és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket szolgálja.[41]

67. Márpedig annak ellenére, hogy a Charta nem állapít meg hierarchiát az általa elismert alapvető jogok között – az emberi méltóság kivételével, amely teljes mértékben sérthetetlen[42] – az abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítése csak kivételes esetben minősülhet piaci erőfölénnyel való visszaélésnek, a bírósághoz fordulás jogának jelentőségére tekintettel.

3. A vállalkozás szabadsága és a torzításmentes verseny

68. Az állandó ítélkezési gyakorlatból következik, hogy az erőfölénnyel való visszaélés fogalma objektív fogalom, amely az erőfölényben lévő vállalkozások olyan magatartására vonatkozik, amely befolyásolja a piac szerkezetét, ahol pontosan az érintett vállalkozás jelenlétének következtében a verseny már meggyengült, és amelynek hatására a termékeknek vagy a szolgáltatásoknak a gazdasági szereplők általi teljesítésen alapuló rendes versenyét jellemző eszközöktől eltérő eszközökkel korlátozzák a piacon még létező versenyszint fenntartását vagy e verseny fejlődését.[43]

37 — Lásd analógia útján az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén megvalósítandó megerősített együttműködés végrehajtásáról szóló, 2012. december 17-i 1257/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletet (HL L 361., 1. o.), amelynek a „Jogok engedélyezése” című 8. cikke előírja, hogy:
„(1) Az egységes hatályú európai szabadalom jogosultja nyilatkozatot nyújthat be az [ESZH-hoz] arra vonatkozóan, hogy a jogosult megfelelő ellenérték fejében bárki számára hajlandó engedélyezni a találmány hasznosítását.
(2) Az e rendelet alapján megszerzett hasznosítási engedély szerződéses hasznosítási engedélynek minősül.”
Lásd továbbá a német szabadalmi törvény (Patentgesetz) 23. §-át és az Egyesült Királyság 1977. évi szabadalmi törvényének (UK Patent Act 1977) 46. szakaszát.

38 — Lásd például az említett szabadalmi törvény 24. §-át.

39 — Lásd ebben az értelemben az Allen & Hanburys ítéletet (434/85, EU:C:1988:109, 4. pont), amely az Egyesült Királyság 1977. évi szabadalmi törvénye 46. szakaszának hatályával kapcsolatban ad magyarázatot.

40 — Megjegyzem továbbá, hogy valamennyi tagállam eljárási szabályai tartalmazzák a bírósághoz fordulás jogát. Elegendő a kereset benyújtására nyitva álló határidőkre vonatkozó szabályokra (elvülésre vonatkozó szabályok), az eljáráshoz fűződő érdekre (*locus standi*) vonatkozó szabályokra és a rosszhiszemű felperesekre vonatkozó szabályokra gondolni.

41 — A Charta 52. cikkének (1) bekezdése a szellemi tulajdonra is alkalmazandó, amelynek védelmét a 17. cikk (2) bekezdése elismeri. Lásd analógia útján: Hauer-ítélet (44/79, EU:C:1979:290, 17–30. pont).

42 — Lásd a Charta 1. cikkét.

43 — AstraZeneca kontra Bizottság ítélet (EU:C:2012:770, 74. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

69. A Huawei, a ZTE, a holland és a portugál kormány, valamint a Bizottság úgy véli, hogy a piaci erőfölénnyel való visszaélés megállapítása az abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítése következtében az állandó ítélkezési gyakorlat alapján azt feltételezi, hogy „kivételes körülmények" állnak fenn.[44] Megjegyzem, hogy „[e]bből az ítélkezési gyakorlatból következik, hogy annak érdekében, hogy annak elutasítása, hogy a szellemi tulajdonjog jogosultja e tulajdon hasznosítására engedélyt adjon – amely egy meghatározott tevékenység folytatásához elengedhetetlen –, visszaélésnek minősülhessen, elegendő három együttes feltétel bekövetkezése, nevezetesen, hogy az elutasítás akadályozza egy új termék megjelenését, amelyre a fogyasztók körében potenciális kereslet van, ne legyen igazolható, és kizárjon minden versenyt egy származékos piacon".[45]

70. Az igaz, ahogyan azt a Huawei megjegyzi, hogy ez az ítélkezési gyakorlat olyan tényállásokon alapul, amelyek közvetlenül nem hasonlíthatók össze az alapügybeli tényállással. Egyértelmű, hogy – hasonlóan az ezen ítélkezési gyakorlat alapjául szolgáló ügyekhez – a vitatott szabadalom hasznosítására vonatkozó engedély elengedhetetlen az LTE-szabványnak megfelelő termékek és szolgáltatások előállításához. Ugyanakkor ellentétben ezekkel az ügyekkel, amelyek a szellemi tulajdonjog használatára vonatkozó engedélyek adásának megtagadására vonatkoznak, a Huawei bejelentette[46] a vitatott szabadalmat az ETSI felé, és önkéntesen vállalt kötelezettséget arra, hogy e szabadalom tekintetében FRAND-feltételek mellett harmadik személyek számára engedélyezi a hasznosítást, ami első ránézésre nem tűnik megtagadásnak, mint ahogyan az a jelen indítvány 44. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlattal összefüggésben fennáll. Következésképpen ez az ítélkezési gyakorlat csak részben alkalmazható az alapügyre, amelyben minden attól függ, hogy a Huawei hogyan teljesítette az ETSI felé tett azon kötelezettségvállalását, hogy a vitatott szabadalommal kapcsolatban FRAND-feltételek mellett engedélyezi a hasznosítást.

71. Ebben a tekintetben megjegyzem, hogy e szabadalomnak a Huawei által az ETSI felé történő bejelentése és a Huawei kötelezettségvállalása befolyásolta a szabványosítási eljárás menetét és magát az LTE-szabvány tartalmát is.[47] A vitatott szabadalom tartalmának az LTE-szabványba történő beépítése, valamint az, hogy ez alapján az engedély elengedhetetlen jellegű, ugyanis függőségi viszonyt hoz létre a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja és azon vállalkozások között, amelyek e szabványnak megfelelő termékeket és szolgáltatásokat állítanak elő. Ez a technológiai jellegű függőség gazdasági függőséget eredményez.

72. A Volvo-ítélet (EU:C:1988:477) 9. pontjában a Bíróság megállapította, hogy „egy kizárólagos jognak egy személygépkocsi-karosszéria elemekre vonatkozó modell tulajdonosa által történő gyakorlását az [EUMSZ 102.] cikk megtilthatja, amennyiben az egy erőfölényben lévő vállalkozás részéről olyan visszaéléseket eredményez, mint a független szerelők részére pótalkatrészek kiszállításának önkényes megtagadása, a pótalkatrészek árának tisztességtelen mértékben történő megállapítása, vagy egy olyan döntés, amely pótalkatrészek gyártásának bizonyos modell részére történő megszüntetésére vonatkozik, miközben számos ilyen személygépkocsi-modell van még forgalomban, feltéve hogy ezek a magatartások érinthetik a tagállamok közötti kereskedelmet".

44 — RTE és ITP kontra Bizottság ítélet (EU:C:1995:98, 50., 53–56. pont) (engedély adásának megtagadása a szerzői jog területén), valamint IMS Health ítélet (EU:C:2004:257, 35. és 36. pont) (egy szellemi tulajdonjog által védett moduláris struktúra használatára vonatkozó engedély adásának megtagadása). Lásd továbbá: Bronner-ítélet (C-7/97, EU:C:1998:569, 39. és 40. pont) (annak megtagadása, hogy egy sajtótermékek eladásával foglalkozó vállalkozás egy konkurens napilap kiszállítását is vállalja az újságok házhozszállításával kapcsolatos saját rendszerén belül).

45 — IMS Health ítélet (EU:C:2004:257, 38. pont).

46 — Lásd az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája 4. cikkének (1) bekezdését.

47 — Lásd különösen az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája 3., 4., 6.és 8. cikkét.

73. Álláspontom szerint a Bíróság által ebben az ítéletben megjelölt, a piaci erőfölénnyel való visszaélésnek minősülhető magatartásokra vonatkozó valószínűsítő körülményeket egyrészről a szellemi tulajdon erőfölényben lévő jogosultja és a más vállalkozások közötti függőségi viszony, másrészről pedig az jellemzi, hogy ezzel a helyzettel e jogosult a rendes versenyre vonatkozó eszközöktől eltérő eszközökkel visszaél. [48]

74. E körülmények között, amelyeket egyrészről a szabadalombitorlónak a szabadalom tartalmának egy szabványba történő beépítése következtében kialakult technológiai függősége, másfelől pedig a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának tisztességtelen vagy ésszerűtlen cselekményei jellemeznek, [49] ellentétben a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának a hasznosítási engedélyek FRAND-feltételek mellett történő megadására vonatkozó, az ilyen licenciaszerződés megkötésére objektíve késznek, hajlandónak és alkalmasnak mutatkozó szabadalombitorlóval szembeni kötelezettségvállalásával, az abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítése olyan eszköz, amely eltér a rendes versenyt meghatározó eszközöktől, sérti a versenyt, [50] különösen a fogyasztók és azon vállalkozások kárára, amelyek a szabvány előkészítésébe, jóváhagyásába és alkalmazásába befektettek, [51] és azt az EUMSZ 102. cikk értelmében piaci erőfölénnyel való visszaélésnek kell tekinteni.

75. Nyilvánvaló, hogy a piaci erőfölénnyel való visszaélést a szabványosítás, valamint egy szabványba foglalt alapvető szabadalom hasznosításának FRAND-feltételek melletti engedélyezésére vonatkozó kötelezettségvállalás összefüggésében csak egy olyan vizsgálatot követően lehet megállapítani, amely nemcsak a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának magatartására, hanem a szabadalombitorló magatartására is vonatkozik.

E – *A jelen ügyben történő alkalmazás*

1. Az első kérdésről

76. Amennyiben a Bíróságnak az EUMSZ 267. cikk értelmében nincs hatásköre arra, hogy az EUMSZ 102. cikket alkalmazza a jelen ügyre, az e cikk által létrehozott igazságügyi együttműködés keretében az ügy iratai alapján a kérdést előterjesztő bíróság részére értelmezési szempontokat adhat az EUMSZ 102. cikkre vonatkozóan, amelyek a kérdést előterjesztő bíróság számára hasznosak lehetnek ahhoz, hogy összevesse azokat az elé terjesztett konkrét tényállással. [52]

77. Kétségtelen, hogy egy szabadalom engedély nélküli hasznosítása főszabály szerint sérti a jogosult szellemi tulajdonát, illetve hogy a jogosultnak a 2004/48 irányelv alapján többféle lehetősége is van a jogai tiszteletben tartásának biztosítása érdekében, ide tartozik az abbahagyásra kötelezés iránti kereset. Ilyen esetben a szabadalombitorlónak a jogsértés elkövetését megelőzően meg kell kezdenie a tárgyalást a szabadalom jogosultjával a licenciaszerződés megkötése érdekében.

48 — Lásd továbbá: United Brands és United Brands Continentaal kontra Bizottság ítélet (EU:C:1978:22, 182. és 183. pont).

49 — Ki kell emelni, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának magatartása nem tekinthető tisztességtelennek vagy ésszerűtlennek, amennyiben az objektíve igazolt. E tekintetben megjegyzem, hogy ha egy szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja nem kap méltányos hasznosítási díjat azon kötelezettségvállalását követően, hogy FRAND-feltételek mellett engedélyezi a hasznosítást, a befektetései hasznosítására való képessége, és arra való ösztönzése, hogy más technológiákba fektessen, csökkenne csakúgy, mint az arra való készen állása, hogy egy szabványba foglalt alapvető szabadalom hasznosítását FRAND-feltételek mellett engedélyezze, és a szabványosítási eljárásban részt vegyen.

50 — Ezek a cselekmények alkalmasak arra, hogy csökkentsék az LTE-szabványhoz kapcsolódó technológiákba való befektetést, valamint az ezen szabványnak megfelelő termékek és szolgáltatások rendelkezésre állását. Amennyiben ugyanis egy szabványba foglalt alapvető szabadalomra vonatkozó hasznosítási engedélyek nem állnának rendelkezésre FRAND-feltételek mellett, a vállalkozások tartózkodnának attól, hogy ezt a szabványt alkalmazzák, ami elértéktelenítené a szabványosítási eljárást. Ezen túlmenően, amikor az abbahagyásra kötelezés iránti igénynek a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja által történő érvényesítését nyomásgyakorlási eszközként használják az engedély hasznosítási díjának növelése érdekében a FRAND kötelezettségvállalással ellentétben, ez az LTE-szabványnak megfelelő termékek és szolgáltatások árait közvetetten, nem tisztességes módon érinti e termékek fogyasztóinak és e szolgáltatások igénybevevőinek a kárára.

51 — Lásd az ETSI szellemi tulajdonra vonatkozó politikája 3. cikkének (1) bekezdését.

52 — Lásd ebben az értelemben: Ioannis Katsivardas – Nikolaos Tsitsikas ítélet (C-160/09, EU:C:2010:293, 24. pont).

78. Az alapügy különbözik a fentiektől, mivel a jogosult egy szabványügyi szervezet felé (amelynek a jogosult a tagja, csakúgy, mint a feltételezett szabadalombitorló) kötelezettséget vállalt arra, hogy harmadik személyek részére FRAND-feltételek mellett engedélyezi a hasznosítást.

79. Az ilyen esetben alkalmazandó iránymutatások véleményem szerint a következők.

80. Amennyiben a szabadalombitorló „alkalmas” – és az is marad – arra, hogy FRAND-feltételek mellett licenciaszerződést kössön és azt tiszteletben tartsa, illetve különösen arra, hogy megfelelő hasznosítási díjat fizessen, a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja köteles – az adott ügy nagy súlyára tekintettel – bizonyos konkrét lépéseket tenni az abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítése előtt annak érdekében, hogy a kötelezettségvállalását és az EUMSZ 102. cikk alapján fennálló különös felelősségét tiszteletben tartsa.

81. Ez annál is inkább elengedhetetlen, mivel nem biztos, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalom bitorlója szükségszerűen tudja, hogy egy olyan szabadalom tartalmát hasznosítja, amely érvényes, és ugyanakkor egy szabvány tekintetében alapvető. Az LTE-szabvány tekintetében úgy tűnik, több mint 4700 szabadalmat jelentettek be szabványba foglalt alapvető szabadalomként az ETSI felé, és ezen szabadalmak jelentős része lehet érvénytelen vagy a szabvány tekintetében nem alapvető. [53]

82. Lehetséges tehát, hogy még egy nagy távközlési vállalat, mint amilyen a ZTE, sem tudta előzetesen ellenőrizni az ETSI felé bejelentett minden, az LTE-szabványra vonatkozó szabadalom alapvető jellegét és érvényességét. Figyelembe kell venni azt is, hogy a távközlési ágazat folyamatos fejlődésen megy keresztül, és hogy a vállalkozásoknak (tehát a potenciális szabadalombitorlóknak is) gyorsan kell reagálniuk a termékeik és szolgáltatásaik kereskedelmi forgalomba hozatala érdekében. Számomra tehát nem tűnik ésszerűtlennek, hogy egy szabványba foglalt alapvető szabadalom hasznosításának FRAND-feltételek melletti engedélyezéséről történő tárgyalásra és a licenciaszerződés megkötésére *ex post* jelleggel, azaz az e szabadalom tartalma használatának megkezdését követően kerüljön sor.

83. Ezen az alapon melyek azok a konkrét lépések, amelyeket a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának meg kell tennie, mielőtt az abbahagyásra kötelezés iránti igényt érvényesíti, [54] amelyek elmulasztása esetén a piaci erőfölényével való visszaélés állapítható meg?

84. Egyrészről az szükséges, hogy – kivéve, ha megállapítást nyert, hogy a feltételezett szabadalombitorló arról átfogó tájékoztatást kapott – a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja írásban, indokolással ellátva figyelmeztesse a szabadalombitorlót a szóban forgó jogsértésre, pontosan meghatározva az érintett, szabványba foglalt alapvető szabadalmat, és azt, hogy azt a szabadalombitorló milyen módon sértette meg. Ez a lépés nem okoz a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja számára aránytalan terhet, mivel erre mindenképpen szükség van ahhoz, hogy az abbahagyásra kötelezés iránti kereset megalapozott legyen.

53 — A Huawei maga is megjegyzi, hogy „egy alapvető szabadalom használójának ésszerű időn belül kellene cselekednie, amikor FRAND hasznosítási engedélyre vonatkozó ajánlatot tesz, vagy arra vállal kötelezettséget, hogy elfogadja a bíróság vagy választottbíróság által megállapított feltételeket. Egyesek még azt is állítják, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalom használójának a FRAND hasznosítási engedélyre vonatkozó ajánlatát saját kezdeményezésre, a szabvány használatának megkezdését megelőzően kell megtennie. Ez ugyanakkor nem tűnik reálisnak a távközlési ágazatban az alapvető szabadalmak, illetve ezen szabadalmak jogosultjainak nagy száma, valamint az (állítólagos) alapvető szabadalmak érvényessége és megsértése tekintetében fennálló bizonytalanság miatt. Hasonlóképpen, egy szabvány használójával szemben annak előírása, hogy az minden alapvetőnek nyilvánított szabadalomhoz kapcsolódó hasznosítási engedély tekintetében tárgyalásokat kezdjen bármiféle hasznosítás előtt, nem reális. A távközlési ágazatban egy szabvány használójától nem várható el (és ez egyébként sem szokásos ezen ágazatban), hogy minden alapvetőnek nyilvánított szabadalmat értékeljen, tárgyalásokat kezdjen az e szabadalommal kapcsolatos hasznosítási engedélyről, és jogilag kötelező erejű nyilatkozatot tegyen minden egyes alapvető szabadalom és e szabadalmak minden jogosultja tekintetében a szabvány használatának megkezdése előtt. Ez nagyon súlyos adminisztratív és pénzügyi terhet és óriási időráfordítást jelentene, így a szabvány használata gyakorlatilag lehetetlen lenne”.

54 — A kérdést előterjesztő bíróság első kérdése kifejezetten az abbahagyásra kötelezés iránti keresetre vonatkozik.

85. Másfelől a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának a feltételezett szabadalombitorló számára mindenképpen írásbeli ajánlatot kell tennie egy hasznosítási engedély FRAND-feltételek melletti megadására vonatkozóan, amelynek tartalmaznia kell mindazon feltételeket, amely az érintett tevékenységi ágazatban egy engedélyben szokásosan szerepel, különösen a díjazás pontos összegét és annak számítási módját.

86. Egy ilyen követelmény nem is aránytalan, mivel a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja önkéntesen vállalt kötelezettséget arra, hogy szellemi tulajdonát ily módon hasznosítja, önkéntesen korlátozva ekképpen a kizárólagos jogának gyakorlását. Az is ésszerűen elvárható, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja ezt az ajánlatot már a szabadalma megszerzésekor és a hasznosítás FRAND-feltételek melletti engedélyezésére vonatkozó kötelezettségvállalásakor elkészítse és megszerkessze. Ezenkívül, mivel a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának ezen kötelezettségvállalása magában foglalja az engedélyesek közötti hátrányos megkülönböztetés tilalmának kötelezettségét, a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja az egyetlen, aki a szükséges információval rendelkezik ahhoz, hogy ezen kötelezettség tiszteletben tartását biztosítsa, főként, ha már más licenciaszerződést is kötött.

87. Amennyiben e lépések teljesítésére sor kerül, melyek a feltételezett szabadalombitorló kötelezettségei?

88. A feltételezett szabadalombitorlónak a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának ajánlatára körültekintő és komoly módon kell válaszolnia. Amennyiben az ajánlatot nem fogadja el, rövid határidőn belül a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja részére írásban egy ésszerű ellenajánlatot kell tennie azon rendelkezések tekintetében, amelyekkel nem ért egyet. Ahogyan arra a kérdést előterjesztő bíróság rámutatott, az abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítése nem minősül piaci erőfölénnyel való visszaélésnek, amennyiben a szabadalombitorló magatartása tisztán taktikai és/vagy halogató jellegű és/vagy komolytalan.

89. Az ajánlatok és az ellenajánlatok cseréjére nyitva álló határidőt, valamint a tárgyalások időtartamát [55] azon „kereskedelmi ablak” figyelembevétele mellett kell értékelni, amellyel a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja a szabadalmának az érintett ágazatban történő hasznosítása érdekében rendelkezik.

55 — Amelyeket gyorsan kell lefolytatni (és lezárni), amennyiben a szabadalombitorló egy szabványba foglalt alapvető szabadalom tartalmát (fizetés nélkül) hasznosítja.

90. A kérdést előterjesztő bíróság feladata annak ellenőrzése, hogy a Huawei és a ZTE magatartása illeszkedik-e – és milyen mértékben illeszkedik – az előbbiekben említett irányvonalakhoz. Néhány megjegyzést fűzök ehhez, megjegyezve, hogy a Huawei és a ZTE közötti kapcsolatfelvétel lefolyása és pontos tartalma nem derül ki egyértelműen az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból. Ezenkívül a Huaweinek [56] és a ZTE-nek [57] a Bírósághoz benyújtott észrevételeiben nagyon eltérő, sőt ellentmondásos leírások találhatók.

91. Mindenesetre az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a ZTE-vel 2010. november és 2011. március vége között [58] folytatott tárgyalások során a Huawei megjelölte azt az összeget, amelyet ésszerűnek ítélt a hasznosítási díj tekintetében. A kérdést előterjesztő bíróság feladata a Huawei ezen „ajánlata” [59] tartalmának, valamint annak értékelése, hogy az megfelel-e a jelen indítvány 84. és 85. pontjaiban ismertetett feltételeknek és feltevéseknek.

92. Ezenkívül a kérdést előterjesztő bíróságnak meg kell vizsgálnia azt, hogy hasznosítási díj Huawei által ajánlott összege és a ZTE válasza alapján a FRAND-feltételekről való tárgyalás lehetősége valóban fennállt-e. E tekintetben úgy vélem, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak azt kell értékelnie, hogy a ZTE-nek a keresztengedélyezéssel kapcsolatos ajánlata [60] és az 50 eurós hasznosítási díj fizetése a jelen ügyben megfelelő-e, és megfelel-e a jelen indítvány 88. pontjában ismertetett feltételeknek és feltevéseknek.

93. Egyébként, amennyiben a tárgyalásokat nem kezdték el, vagy azok nem vezetnek eredményre, a feltételezett szabadalombitorló magatartását nem lehet halogató jellegűnek vagy komolytalannak tekinteni, amennyiben ezen feltételeknek bíróság vagy választottbíróság általi megállapítását kéri. Ebben az esetben jogszerű, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja a szabadalombitorlótól vagy bankgarancia nyújtását kéri a hasznosítási díjak [61] kifizetése érdekében, vagy pedig egy ideiglenes összegnek a bíróságon vagy választottbíróságon történő letétbe helyezését [62] a szabványba foglalt alapvető szabadalom múltbeli és jövőbeni hasznosításáért.

56 — A Huawei azt állítja, hogy ő a ZTE-t 2010. novemberben tájékoztatta arról, hogy „különböző LTE-szabadalmakat használ, amelyeknek a Huawei a jogosultja, és egy licenciamegállapodás [FRAND] feltételek melletti megkötésére tett ajánlatot. A ZTE azt válaszolta, hogy maga a Huawei is megsértette az ő szabadalmait, és keresztlicencia-megállapodás megkötését kérte, hasznosítási díj nélkül. Valójában ugyanakkor a ZTE az érintett technológia területén semmilyen érvényesen megadott szabadalommal nem rendelkezett, amely a Huawei-t érdekelheti. […] 2010. decemberben a Huawei a ZTE rendelkezésére bocsátott […] egy listát a leginkább érintett saját szabadalmairól, és hasznosítási engedély megadására tett ajánlatot e szabadalmak portfóliójára vonatkozóan. A ZTE végül, a megbeszéltekhez képest később, közölt egy listát a saját szabadalmairól, amelyek állítólagosan érintettek voltak. A felek közötti különböző tárgyalások során a ZTE kifejezte azon elvi álláspontját, amely szerint csak a díjak nélkül történő keresztengedélyezés elfogadható. […] 2011. márciusban a Huawei az engedélyezésre vonatkozó másik ajánlatról értesítette a ZTE-t. Ezt az ajánlatot is visszautasította a ZTE, aki nem változtatta meg az álláspontját. A ZTE nem tett ellenajánlatot egy licenciaszerződés tisztességes, ésszerű és nem diszkriminatív feltételek melletti megkötésére vonatkozóan, amely a Huawei valamely szabadalmát illeti. […] 2011. áprilisban, öt hónapnyi eredménytelen tárgyalást követően a Huawei úgy döntött, hogy bírósághoz fordul”.

57 — A ZTE szerint „2010. november és 2011. március között a [Huawei] általános igényeket fejezett ki az engedélyezés címén fizetendő hasznosítási díjjal kapcsolatban. A Huawei nem mutatott be konkrét szerződéses ajánlatot, és nem is támasztotta alá az igényeit. E kapcsolatfelvétel keretében a [Huawei] bemutatott a [ZTE]-nek egy különböző szabványok tekintetében alapvetőként feltüntetett (130 szabadalmi családhoz tartozó) 450 szabadalmat tartalmazó listát […]. Az ezzel kapcsolatban benyújtott számos kérelem ellenére a [Huawei] megtagadta az ezen állítás alátámasztása érdekében a használatra vonatkozó, a jogok és az előírások közötti megfeleltetést tartalmazó »táblázatok« bemutatását a szabadalmakkal kapcsolatos viták során, amelyek a [Huawei] állításainak értékeléséhez alapot nyújtanak”. A ZTE hozzáteszi, hogy „a [Huawei] a 2010. november és 2011. március közötti időszakban fennállt kapcsolatok keretében keresztlicenciát kért, amelynek keretében a [ZTE]-nek a [Huawei] részére a szabadalmi portfóliók értéke közötti különbség kompenzálása érdekében 1,8%-os nettó hasznosítási díjat kellett volna fizetnie. Ez a kérés nyilvánvalóan túlzott mértékű hasznosítási díjnak minősül”. Ezenkívül a ZTE azt állítja, hogy „felajánlotta a [Huawei] részére, hogy […] egy általánosan elfogadott módszer szerint [számított, 0,0022%-os mértékű hasznosítási díjat] fizet neki [a vitatott szabadalom után]”. A ZTE hozzáteszi, hogy „az egész eljárás alatt a [Huawei] egyszer sem mutatott be konkrét ellenajánlatot. A Huawei mindig csak kifogásolta a [ZTE] ajánlatát arra hivatkozással, hogy az nem elegendő mértékű. Különösen, a [Huawei] sohasem határozta meg a vitatott szabadalom értékét”. „A [ZTE] a kártérítés összegét a 0,0022%-os mérték alapján számította ki […], és az LTE-szabványnak megfelelő bázisállomások által korábban elért forgalmat vette alapul. Mivel a releváns időpontig csak 35 kísérleti állomás értékesítésére került sor, 50 euró összeget számolt. Ha az értékesített állomások száma nő, az növeli a kártérítés összegét is”.

58 — Lásd a jelen indítvány 27. pontját.

59 — Ebben a tekintetben emlékeztetek arra, hogy a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy a Huawei és a ZTE „nem tett egymásnak konkrét ajánlatot egy licenciaszerződésre vonatkozóan”. Lásd a jelen indítvány 27. pontját.

60 — Lásd a jelen indítvány 27. pontját.

61 — Amelyeket a bíróság vagy választottbíróság határoz meg.

62 — Amelyet a bíróság vagy választottbíróság határoz meg.

94. Ugyanez lenne a helyzet akkor, ha a tárgyalások során a szabadalombitorló a licenciaszerződés megkötését követően fenntartaná azt a jogot, hogy bíróság vagy választottbíróság előtt vitassa egyrészről e szabadalom érvényességét, másrészről pedig a szabadalom tartalma múltbeli vagy tervezett igénybevételének szabálytalan jellegét vagy akár a létezését.

95. Ugyanis, ami a szabványba foglalt alapvető szabadalom érvényességét illeti, a kérdést előterjesztő bírósághoz, a Huaweihez, a ZTE-hez és a Bizottsághoz hasonlóan úgy vélem, hogy a köz érdekét szolgálja az, hogy a feltételezett szabadalombitorlónak lehetősége van a licenciaszerződés megkötését követően vitatni a szabványba foglalt alapvető szabadalom érvényességét (ezt tette a ZTE). Ahogyan arra a Bizottság rámutatott, egy szabadalom téves megadása egy gazdasági tevékenység jogszerű gyakorlásának akadályát képezheti. Ezenkívül, amennyiben a vállalkozások, amelyek egy szabványnak megfelelő termékeket és szolgáltatásokat állítanak elő, nem kérdőjelezhetnék meg egy, a szabvány tekintetében alapvetőnek nyilvánított szabadalom érvényességét, gyakorlatilag lehetetlen lenne e szabadalom érvényességét ellenőrizni, mivel a többi vállalkozásnak nem állna érdekében ebben a tekintetben eljárni. [63]

96. Ami a szabadalom tartalmának használatát illeti, azoknak a vállalkozásoknak, amelyek egy szabványt alkalmaznak, nyilvánvalóan nem kell azért a szellemi tulajdonért fizetniük, amelyet nem hasznosítanak. [64] Ebből az következik, hogy a feltételezett szabadalombitorló vitathatja utólag a szabadalom tartalmának használatát és a szóban forgó szabvány alá tartozó szabadalom alapvető jellegét.

97. Az első kérdésre adott válaszaimra tekintettel úgy vélem, hogy a második és a harmadik kérdésre nem szükséges választ adni.

2. A negyedik kérdésről

98. A negyedik kérdés azon az előfeltevésen alapul, amely a Bundesgerichtshof Orange-Book-Standard ítéletéből következik, amely szerint a szabadalombitorlónak még a licenciaszerződés megkötését megelőzően tiszteletben kell tartania azokat a kötelezettségeket, amelyek őt a jövőbeli szerződés alapján terhelni fogják. Úgy vélem, hogy egy ilyen követelményt a szabványba foglalt alapvető szabadalom hasznosítása esetén nem kell előírni akkor, ha a szabadalom jogosultja kötelezettséget vállalt arra, hogy FRAND-feltételek mellett engedélyezni fogja a hasznosítást. Ugyanakkor, ahogyan az az első kérdésre adott válaszomból következik, a szabadalombitorlónak az ilyen licenciaszerződés megkötésére objektíve késznek, hajlandónak és alkalmasnak kell mutatkoznia. E körülmények között a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja követelheti bankgarancia nyújtását a hasznosítási díjak jövőbeni fizetése érdekében, vagy ideiglenes összeg letétbe helyezését a szabadalmának múltbeli és jövőbeni hasznosításáért.

3. Az ötödik kérdésről

99. Ezzel a kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság arról kérdezi a Bíróságot, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja visszaél-e a piaci erőfölényével akkor, ha a szabadalombitorlás címén más jogokat érvényesít a bíróság előtt, nevezetesen elszámolásra vonatkozó adatok szolgáltatását, a termékek visszavonását, valamint kártérítés megállapítását.

63 — Egy szabadalom érvényességének vitatása jelentős költségekkel jár. Úgy vélem tehát, hogy csak a szabadalom tartalmát hasznosító vállalkozásoknak áll érdekében vitatni annak érvényességét különösen annak érdekében, hogy a hasznosítási engedélyhez kapcsolódó hasznosítási díjat ne fizessék. Ha azok a vállalkozások, amelyek egy szabványt alkalmaznak, és következésképpen egy szabványba foglalt alapvető szabadalom tartalmát hasznosítják, nem jogosultak arra, hogy a szabadalom érvényességét vitassák, nemcsak annak kockázata áll fenn, hogy tartozatlan hasznosítási díjat fizetnek, hanem az is – ahogyan arra a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban rámutat –, hogy „lehetetlennek bizonyulhat ellenőrizni egy szabványba foglalt alapvető szabadalmak (olyan szabadalmak, amelyeket az érintett piac minden szereplője kénytelen hasznosítani) érvényességét”.

64 — Lásd analógia útján: Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland kontra Bizottság ítélet (C-385/07. P, EU:C:2009:456, 141–147. pont).

100. Mivel a 2004/48 irányelv 10. cikkében előírt kiegészítő intézkedés [65] lehet a szabványba foglalt alapvető szabadalom bitorlója termékeinek és szolgáltatásainak a szabvánnyal érintett piacokról történő kizárása, a 77–89. és a 93–96. pontokban kifejtett, az abbahagyásra kötelezés iránti keresetre vonatkozó megfontolások *mutatis mutandis* az ugyanezen irányelv 10. cikkében előírt kiegészítő intézkedésekre is vonatkoznak.

101. Ugyanakkor nem látom semmilyen akadályát annak, hogy az EUMSZ 102. cikk alapján a bíróságtól elszámolásra vonatkozó adatok szolgáltatását kérelmezzék, amelynek célja a szabványba foglalt alapvető szabadalom tartalma szabadalombitorló általi használatának ellenőrzése annak érdekében, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja e szabadalom után FRAND hasznosítási díjat kapjon. Az érintett bíróságnak kell biztosítania azt, hogy az intézkedés ésszerű és arányos legyen.

102. Végül úgy vélem, hogy kártérítés kérése olyan múltbeli hasznosítási cselekményekért, amelyek a szabványba foglalt alapvető szabadalmat sértik, semmilyen problémát nem jelent az EUMSZ 102. cikk alkalmazása tekintetében. Mivel egy ilyen kérelem célja pusztán a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának a szabadalmával kapcsolatban korábban elkövetett jogsértések miatti kártalanítása, az – ahogyan arra a Bizottság rámutatott – nem vezet „sem a szabványnak meg nem felelő termékek piacról történő kizárásához, sem pedig a szabványba foglalt alapvető szabadalom későbbi hasznosítása tekintetében kedvezőtlen engedélyezési feltételeknek a potenciális engedélyes általi elfogadásához”.

V – **Végkövetkeztetések**

103. A fenti megfontolások alapján javaslom, hogy a Bíróság a következőképpen válaszolja meg a Landgericht Düsseldorf által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket:

1) Egy szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja – aki egy szabványosító szervezet felé arra vállalt kötelezettséget, hogy harmadik személyek számára engedélyezni fogja a hasznosítást FRAND (Fair, Reasonable and Non-Discriminatory) feltételek, azaz tisztességes, ésszerű és nem diszkriminatív feltételek mellett – által kiegészítő intézkedésekre vonatkozó kérelem benyújtása vagy abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítése egy szabadalombitorlóval szemben a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 10. cikke, illetve 11. cikke alapján, amelyek egy szabványba foglalt alapvető szabadalom bitorlója termékeinek és szolgáltatásainak a szabvány által érintett piacokról történő kizárását eredményezhetik, piaci erőfölénnyel való visszaélésnek minősül az EUMSZ 102. cikk alapján, amennyiben bizonyított, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja nem tartotta be a vállalt kötelezettségét, miközben a szabadalombitorló az ilyen licenciaszerződés megkötésére objektíve késznek, hajlandónak és alkalmasnak mutatkozik.

2) E kötelezettségvállalás betartása magában foglalja azt, hogy a kiegészítő intézkedések iránti kérelem benyújtását vagy az abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítését megelőzően a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának – kivéve, ha megállapítást nyert, hogy a feltételezett szabadalombitorló arról átfogó tájékoztatást kapott – írásban, indokolással ellátva figyelmeztetnie kell a szabadalombitorlót a szóban forgó jogsértésre, pontosan meghatározva az érintett, szabványba foglalt alapvető szabadalmat, és azt, hogy azt a szabadalombitorló milyen módon sértette meg, és ennek elmulasztása esetén a piaci erőfölényével való visszaélés állapítható meg. A szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának mindenképpen írásbeli ajánlatot kell tennie a feltételezett szabadalombitorló részére hasznosítási engedély FRAND-feltételek

65 — Ezen intézkedések között szerepel a termékek kereskedelmi csatornákból történő visszavonása.

melletti megadására vonatkozóan, amelynek tartalmaznia kell mindazon feltételeket, amely az érintett tevékenységi ágazatban egy engedélyben szokásosan szerepel, különösen a díjazás pontos összegét és annak számítási módját.

3) A szabadalombitorlónak erre az ajánlatra körültekintő és komoly módon kell válaszolnia. Amennyiben nem fogadja el a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának ajánlatát, rövid határidőn belül ez utóbbi részére írásban ésszerű ellenajánlatot kell tennie azon rendelkezések tekintetében, amelyekkel nem ért egyet. A kiegészítő intézkedések iránti kérelem benyújtása vagy az abbahagyásra kötelezés iránti igény érvényesítése nem minősül piaci erőfölénnyel való visszaélésnek, amennyiben a szabadalombitorló magatartása tisztán taktikai és/vagy halogató jellegű és/vagy komolytalan.

4) Amennyiben a tárgyalásokat nem kezdték el, vagy azok nem vezetnek eredményre, a feltételezett szabadalombitorló magatartását nem lehet halogató jellegűnek vagy komolytalannak tekinteni, amennyiben a FRAND-feltételek bíróság vagy választottbíróság általi megállapítását kéri. Ebben az esetben jogszerű, hogy a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja a szabadalombitorlótól vagy bankgarancia nyújtását kéri a hasznosítási díjak kifizetése érdekében, vagy ideiglenes összegnek a bíróságon vagy választottbíróságon történő letétbe helyezését a szabadalma múltbeli és jövőbeni hasznosításáért.

5) A szabadalombitorló magatartását akkor sem lehet halogató jellegűnek vagy komolytalannak tekinteni a hasznosítás FRAND-feltételek melletti engedélyezésével kapcsolatos tárgyalások során, ha a licenciaszerződés megkötését követően fenntartja magának azt a jogot, hogy bíróság vagy választottbíróság előtt vitassa e szabadalom érvényességét, a szabadalom tartalmának használatát és a szóban forgó szabványba foglalt szabadalom alapvető jellegét.

6) A szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja által az elszámolásra vonatkozó adatok szolgáltatására irányuló kereseti kérelem előterjesztése nem minősül piaci erőfölénnyel való visszaélésnek. Az érintett bíróság feladata annak biztosítása, hogy az intézkedés ésszerű és arányos legyen.

7) A szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultja által benyújtott, a múltbeli hasznosítási cselekményekért való kártérítés iránti kérelem előterjesztése, amelynek célja kizárólag a szabványba foglalt alapvető szabadalom jogosultjának kártalanítása a szabadalmával kapcsolatban korábban elkövetett jogsértések miatt, nem minősül piaci erőfölénnyel való visszaélésnek.